

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

RUMST RUMSTSESTRAAT (prov. ANTWERPEN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteur: Eline VAN HEYMBEECK
Redactie: Bert ACKE, Raf TROMMELMANS

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2014/09

Afbeelding op schutblad: Overzicht van het plangebied.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer: 2013/310 (fase 1); 2013/499 (fase 2)	
Datum aanvraag: 10/06/2013 (fase 1); 06/11/2013 (fase 2)	
Naam aanvrager: VAN HEYMBEECK Eline	
Naam site: Rumst, Rumstsestraat	
Naam aanvrager metaaldetectie: VAN HEYMBEECK Eline	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2013/310 (2); 2013/499 (2)	

Opdrachtgever:	Wienerberger nv Kapel ter Bede 121 8500 Kortrijk
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Alde Verhaert (erfgoedconsulent, Onroerend Erfgoed Antwerpen)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	/
Projectleider:	Raf Trommelmans
Leidinggevend archeoloog:	Eline Van Heymbееck
Archeologisch team:	Marie Lefere, Sofie Scheltjens, Raf Trommelmans, Werner Wyns
Plannen:	Raf Trommelmans
Conservatie:	/
Materiaaltekeningen:	/
Start veldwerk:	01/07/2013 (fase 1); 09/12/2013 (fase 2)
Einde veldwerk:	01/07/2013 (fase 1); 13/12/2013 (fase 2)
Projectcode:	RURU13
Provincie:	Antwerpen
Gemeente:	Rumst
Deelgemeente:	Reet
Plaats:	Rumstsestraat
Lambertcoördinaten:	X: 153433, Y: 198274; X: 153117, Y: 198403; X: 152941, Y: 198356; X: 152974, Y: 198219
Kadastrale gegevens:	Rumst, Afdeling 3, Sectie D, Percelen 320 (partim), 321 (partim), 337 (partim), 338 (partim), 339 (partim), 341 (partim), 350 (partim), 351 (partim), 353e (partim), 355 (partim), 356 (partim) en 367b (partim)
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Provinciaal Archeologisch Depot Boomgaardstraat 22-24 2600 Berchem
Titel:	Archeologische prospectie Rumst Rumstsestraat (provincie Antwerpen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2014/09
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOMORFOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING.....	10
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	13
4.1. HISTORISCHE INFORMATIE	13
4.1.1. Rumst.....	13
4.1.2. Rumstsestraat.....	14
4.2. ARCHEOLOGISCHE INFORMATIE	16
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	19
5.1. ALGEMEEN.....	19
5.1.1. Vraagstelling.....	19
5.1.2. Randvoorwaarden.....	19
5.2. BESCHRIJVING	20
5.2.1. Veldwerk.....	20
5.2.2. Verwerking en rapportage.....	21
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	23
6.1. STRATIGRAFIE.....	23
6.2. BESCHRIJVING	27
6.2.1. Natuurlijke sporen.....	27
6.2.2. Antropogene sporen.....	30
6.2.2.1. Paalsporen en -kuilen.....	30
6.2.2.2. Kuilen.....	32
6.2.2.3. Greppels en grachten.....	33
7. ANALYSE VAN DE VONDSTEN.....	41
7.1. KERAMIEK	41
7.2. OVERIGE VONDSTEN	43
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	47
8.1. CHRONOLOGIE VAN DE SITE EN ALGEMENE INTERPRETATIE	47
8.1.1. IJzertijd (750 – 57 voor Chr.).....	47
8.1.2. Late ijzertijd/vroege Romeinse periode (475 – 57 voor Chr./ 57 voor Chr. – 150/200 na Chr.).....	47
8.1.3. Midden Romeinse periode (150/200 – 260/270 na Chr.).....	48
8.1.4. Nieuwe tijden (15 ^{de} eeuw – 18 ^{de} eeuw na Chr.).....	50

8.1.5. Nieuwste tijden (18 ^{de} eeuw – 21 ^{ste} eeuw na Chr.)	51
8.1.6. Niet gedateerde sporenclusters en niet gedateerde grachten en greppels.....	51
8.2. DE ONDERZOEKSVRAGEN	55
9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	57
10. SYNTHESE.....	59
11. LITERATUUR	61
12. BIJLAGEN	63

2. INLEIDING

In het kader van een geplande kleiontginning langsheen de Rumstsestraat te Reet (deelgemeente van Rumst, provincie Antwerpen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 1 juli en van 9 tot en met 13 december 2013 een prospectie met ingreep in de bodem uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was Wienerberger nv. Aangezien de ontginning gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem werd door Onroerend Erfgoed, voorafgaand aan de werken, een archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven geadviseerd. Doel van het onderzoek betreft de registratie van de bewaring van de bodem en de archeologische resten ter hoogte van de bedreigde locatie. De prospectie is uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden¹ opgesteld door Onroerend Erfgoed.

In dit basisrapport worden de resultaten van de prospectie met ingreep in de bodem voorgesteld. Voorafgaand worden de geografische, geomorfologische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het plangebied in Rumst toegelicht evenals de gebruikte methodologie en technieken tijdens het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese met aanbevelingen voor verder archeologisch onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Jan Vanmeirhaeghe (Wienerberger nv), Alde Verhaert (Onroerend Erfgoed) en Johan Dils (metaaldetectie).

¹ *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Rumst, Rumstsestraat, Kleiontginning.*

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Het plangebied aan de Rumstsestraat bevindt zich ten noorden van het centrum van de gemeente Rumst en ten zuiden van het centrum van de deelgemeente Reet. De gemeente Rumst, gelegen in het zuidwesten van de provincie Antwerpen (zie figuur 1), heeft een landelijk karakter met een dorpskom aan de rechteroever van de samenvloeiing van de Nete en de Dijle, die het ontstaan geeft aan de Rupel. Het grondgebied is omgeven door de gemeenten Kontich in het noorden, Duffel in het oosten, Mechelen in het zuiden en Boom in het westen en omvat de deelgemeenten Rumst, Reet en Terhagen. De woonkernen bevinden zich ter hoogte van kruisingen van wegen in de richting van Boom, Aartselaar, Kontich en Duffel, waarbij de oudste bewoning gesitueerd wordt rond de Markt, gelegen ten zuiden van het huidige centrum van Rumst. De oostelijke zone van de gemeente is hoofdzakelijk in gebruik als landbouwgebied met weilanden, akkers en tuinbouw, terwijl de westelijke zone deels ingenomen wordt door kleiuitbatingen, waaronder steenfabrieken en kleiputten, en natuurgebieden. De talrijke arbeidershuizen in de woonkernen en bij de steenfabrieken getuigen van de industriële revolutie en bevolkingsexplosie aan het einde van de 19de en begin van de 20ste eeuw.²

Landschappelijk behoort Rumst tot de associatie van het lemig zandgebied, dat een overgang vormt naar de meer lemige associaties in het zuiden. Ter hoogte van de provincie Antwerpen beslaan deze verbreidingen het gebied rond Puurs en het gebied tussen de Rupel, het Albertkanaal en de Grote Nete. Deze streek wordt gekenmerkt door een zwak golvend tot golvend reliëf met niveauverschillen van 5 tot 20m en een ligging tussen 5 en 60m hoog. Het bodemgebruik betreft verspreide akkerlanden en weiden. Bossen zijn weinig uitgestrekt tot schaars aanwezig, terwijl de regio rond Mechelen en Puurs ingenomen wordt door tuinbouw.³

De onderzoekslocatie bevindt zich langs de Rumstsestraat in Reet (zie figuur 2), een deelgemeente van Rumst, en is kadastraal bekend als Afdeling 3, Sectie D, percelen 320 (partim), 321 (partim), 337 (partim), 338 (partim), 339 (partim), 341 (partim), 350 (partim), 351 (partim), 353e (partim), 355 (partim), 356 (partim) en 367b (partim). Het plangebied is gelegen in een zone met landbouw en ontginning van klei en was

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20234>; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20696>; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20697>

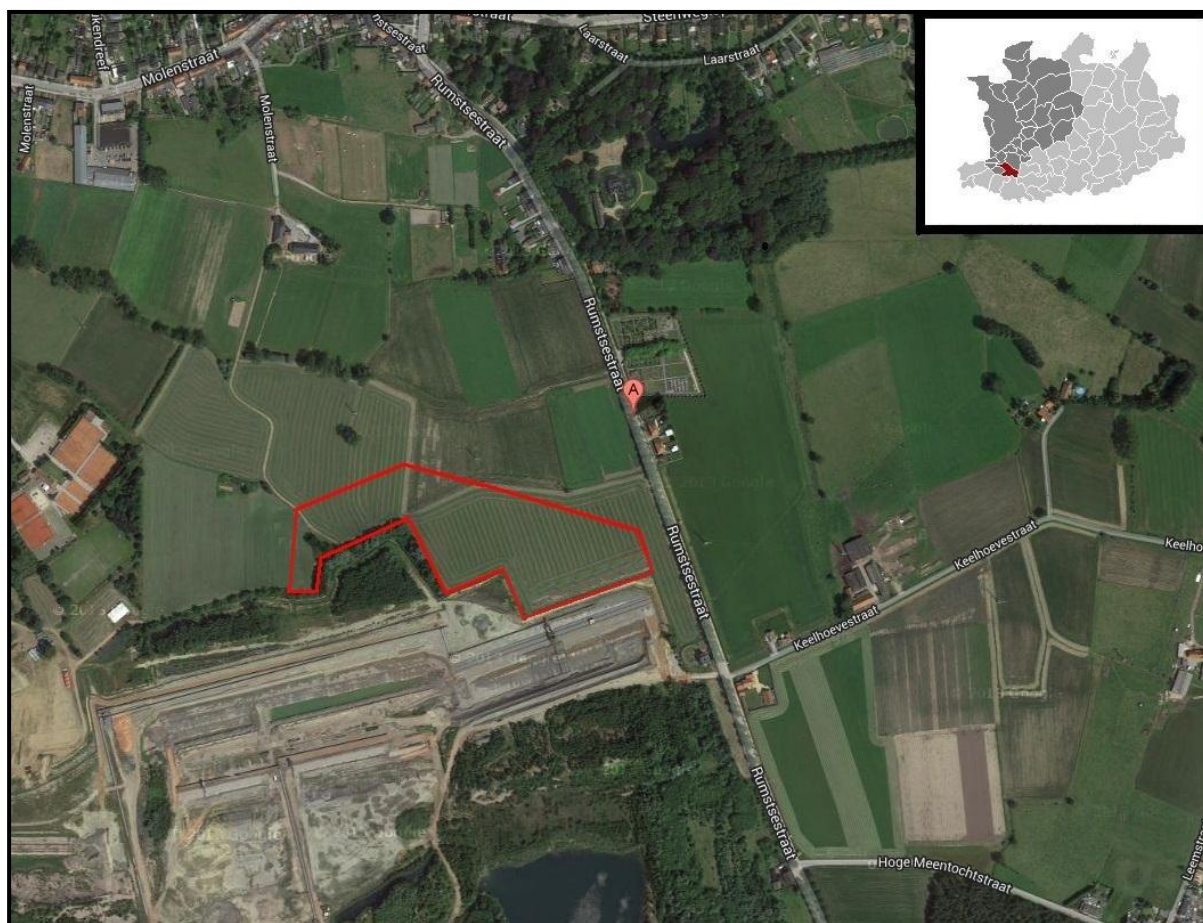
³ AMERIJCKX *et al.* 1995, pp. 239, 340.

voorafgaand aan de prospectie in gebruik als weiland. De oppervlakte van het terrein bedraagt ongeveer 5,7ha. De hoogte van het projectgebied schommelt tussen +24,44m TAW en +30,88m TAW.⁴

Figuur 1: Situering van de gemeente Rumst (© <https://maps.google.be/maps?hl=nl&tab=ll>, <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:RumstLocatie.png>).

⁴ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/dhm/#>

Figuur 2: Aanduiding van het onderzoeksgebied (rode kader) (© <https://maps.google.be/maps?hl=nl&tab=ll>, <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:RumstLocatie.png>).

3.2. Geomorfologische en bodemkundige situering

De ondergrond van de associatie van het lemig zandgebied wordt gekenmerkt door een lemig zanddek van niveo-eolische oorsprong, dat opgebracht is op een tertiair substraat van zand en klei, ontstaan door afzettingen in een getijdenzone. Onder invloed van erosie zijn zandlagen afgevoerd, terwijl kleiopduikingen overbeven in het landschap. Tijdens de laatste ijstijd zijn deze ruggen afgedekt met zand, dat door polaire winden is aangevoerd vanuit de drooggevallen Noordzeebedding. De afzettingen zijn tijdens de laatste koude fase door verstuingen van tijdelijk onbevroren bodems omgewerkt tot langgerekte, oostwest georiënteerde dekzandruggen. Het water zocht zich een weg in de lager gelegen gedeeltes tussen de zandruggen, waardoor beekvalleien zijn ontstaan.⁵

Ter hoogte van de provincie Antwerpen heeft zich bijgevolg een cuetareliëf ontwikkeld, dat ontstaan is door enerzijds het voorkomen van zacht hellende lagen van afwisselend hard en zacht materiaal in een uitgestrekt, vlak gebied en anderzijds de erosie van de zandlagen. Hierbij worden twee steilranden of cuesta's onderscheiden, namelijk de zuidelijk gelegen cuesta met de klei van Boom en de noordelijk gelegen cuesta met de kleien van de Kempen, waartussen zich de subseque de depressie bevindt die het centrale gedeelte van deze provincie beslaat. De hoogte van de cuesta van de klei van Boom varieert tussen 25 en 50m en wordt doorsneden door het dal van de Beneden-Nete ter hoogte van Duffel en door het dal van de Schelde ter hoogte van Hoboken. Door deze opdeling zijn twee subcuesta's ontstaan, namelijk de subcuesta van de Rupelstreek en van Putte.⁶

De heuvelrug van de subcuesta van de Rupelstreek bereikt te Reet en Waarloos een hoogte van 32m boven de zeespiegel en vormt de waterscheidingslijn tussen de Rupel en de Grote Struisbeek. Het afhellend vlak van deze subcuesta is afgedekt met zanden van de Formatie van Berchem, waarbij de dikte van deze afzettingen varieert, maar in het algemeen weinig aanzienlijk is. Wegens de ligging aan een waterweg is het reliëf ter hoogte van de Rupelstreek ingrijpend gewijzigd door intense ontginningen van klei voor steenbakkerijen. In de streek van Hemiksem, Niel en Boom tot Terhagen resten enkel de bewoonde gebieden tussen de kleigroeven, die heringericht worden als recreatiezones of natuurgebieden.⁷

⁵ AMERIJCKX *et al.* 1995, pp. 239, 340, http://www.provant.be/binaries/2%20fysische%20geografie_tcm7-15054.pdf.

⁶ http://www.provant.be/binaries/2%20fysische%20geografie_tcm7-15054.pdf.

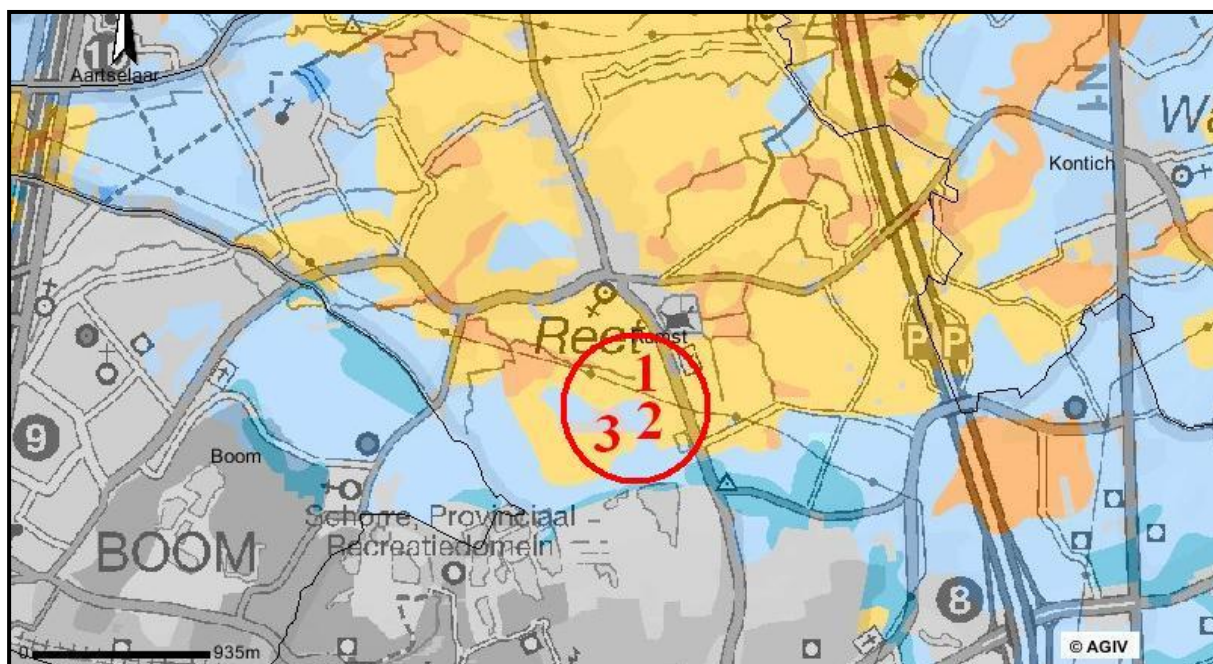
⁷ AMERIJCKX *et al.* 1995, pp. 239, 340, http://www.provant.be/binaries/2%20fysische%20geografie_tcm7-15054.pdf.

De bodemopbouw ter hoogte van het plangebied aan de Rumstsestraat in Rumst is gekarteerd als (zie figuur 3):

- 1) Matig natte, lichte zandleemgrond met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Pdc(h)) (gele kleur). De grijsbruine humeuze bovengrond van deze bodems is tot 30cm dik. Vanaf 30cm diepte is het materiaal bruin tot bleekbruin, meestal komen in deze horizont roestverschijnselen voor vanaf 40 - 60cm diep. De sterk gevlekte textuur B, die tussen 60 en 80cm diep voorkomt, is zwak ontwikkeld en verbrokken. In vele gevallen is de kleiaanrijkingshorizont (Bt) bijna verdwenen en worden ijzerconcreties aangetroffen. Soms komt een zand- of leemsubstraat voor, in andere golvende gebieden waar Tertiair binnen boorbereik voorkomt, is het een klei, of klei-zandsubstraat.⁸
- 2) Matig droge lemige zandgrond met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Scc) (lichtblauwe kleur). De serie Scc is een bodem met gedegradeerde textuur B horizont en prepodzol ontsluiting. De donkere grijsbruine humeuze Ap-horizont van 25 tot 30cm dik bevat bovenaan veel afgeloogde kwartskorrels en aan de onderkant bruinachtige overblijfselen van een bruine podzolachtige bodem van een humus (-ijzer) B-horizont. De Ap-horizont rust in sommige gevallen op een weinig duidelijke geelbruine E-horizont. Deze horizont reikt tot ongeveer 60cm diepte. De bruine Bt-horizont begint tussen de 40 en 100cm diepte. Deze horizont vertoont meer consistente lemiger vlekken. Het heterogeen uitzicht wordt gegeven door de aanwezigheid van zeer bleekbruine zandige strepen en vlekken. Vanaf 60 - 90cm komen roestverschijnselen voor. Ze duiden de hoogste winterwaterstand aan. De overgangshorizont is iets grijzer en rust op de gedegradeerde Bt met roodbruine ijzerconcreties en bruine kleihoudende brokken. De C-horizont vertoont talrijke, minder scherp begrensde roestvlekken op een iets groen- of grijsgeelachtige basiskleur.⁹
- 3) Groeven – (OE) (lichtpaarse kleur).

⁸ VAN RANST & SYS, 2013, pp. 156, 157, 217, 263, <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>.

⁹ VAN RANST & SYS, 2013, pp. 141, 142, 316, 317, <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>.

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied (rode cirkel) op de topografische bodemkaart (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Historische informatie

4.1.1. Rumst

Rumst behoorde in de 9de eeuw toe aan de *villa dominicata* van Grimbergen onder beheer van de familie Berthout, die als heren van het Land van Rumst de dorpen en gehuchten Rumst, Terhagen, Boom, Willebroek, Ruisbroek en Heindonk bezaten. Omstreeks 1290 was het Land van Rumst een afzonderlijke heerlijkheid geworden onder het gezag van verscheidene families, dat bleef zo tot in de 17de eeuw. In de 17de eeuw werd het gebied door Karel de Baume opgedeeld in Willebroek-Ruisbroek, Heindonk, Rumst-Terhagen en Boom. Met de Franse revolutie ontstond de gemeente Rumst-Terhagen. In 1874 werd het gehucht Terhagen als een afzonderlijke gemeente afgescheiden, terwijl de gemeenten Rumst, Reet en Terhagen in 1977 gefusioneerd werden.¹⁰

De dorpskern van Rumst bevindt zich in de zuidwestelijke hoek van de gemeente en is gelegen aan de Nete, die ter hoogte van het centrum de Dijle opneemt en zo samenvloeit tot de Rupel. Het oostelijk deel van de gemeente is landbouwgebied. Het westelijk deel, langs de oevers van de Rupel, heeft een typisch industrieel karakter met kleiputten en steenfabrieken. Deze steenbakkerijnijverheid is ontstaan in de 13de eeuw. Eerst was het een nevenactiviteit van het landbouwbedrijf, maar vanaf de 20ste eeuw wordt de productie machinaal gedaan. De productie van nieuwe bouwmaterialen, de recessie in de bouwnijverheid, de concurrentie van de steenbakkerijen uit andere regio's en de enorme stijging van de energieprijzen zorgden ervoor dat tussen 1975 en 1985 vele steenbakkerijen failliet gingen of gewoon stopten. In 1994 waren er nog vijf bedrijven in werking, waaronder Wienerberger nv.¹¹

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20234>, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20696>

¹¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20696>, http://www.emabb.be/Nl/nl_SteenbRup.htm

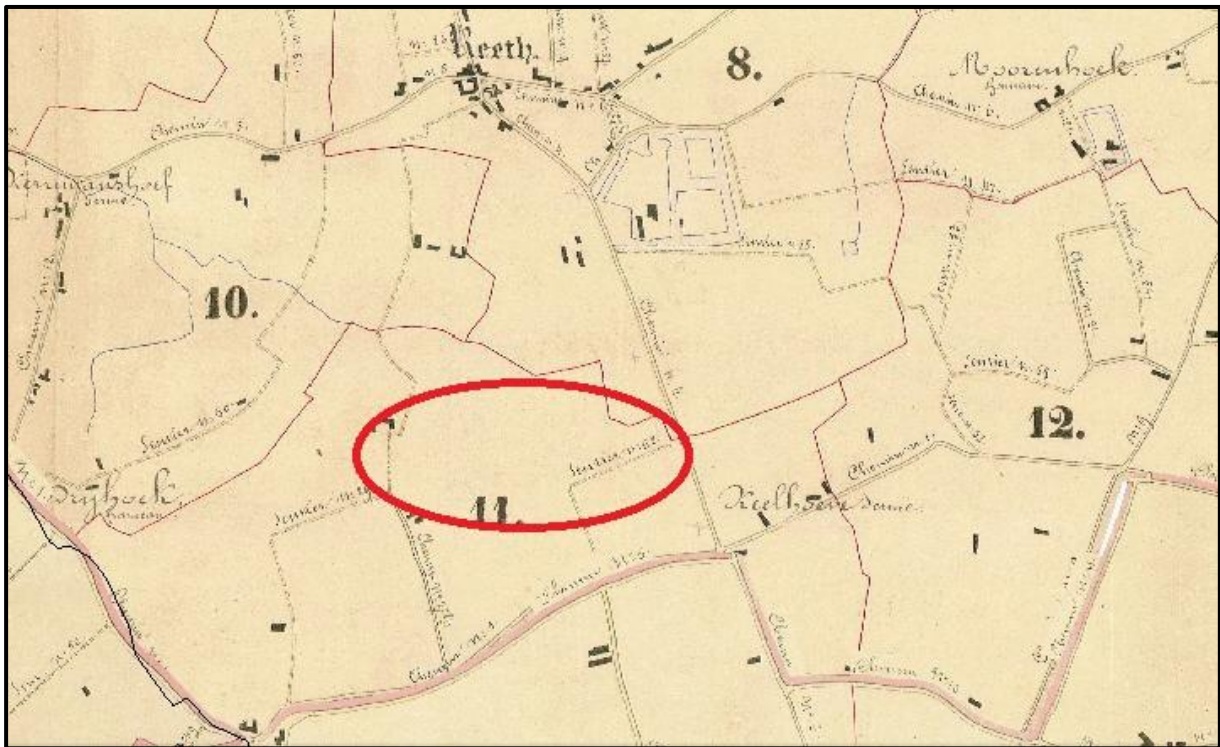
4.1.2. Rumstsestraat¹²

De Rumstsestraat is gelegen ten noorden van het centrum van de gemeente Rumst en ten zuiden van het centrum van deelgemeente Reet. Over het onderzoeksgebied zelf is op historisch vlak niet veel geweten. De Ferrariskaart (zie figuur 4) geeft aan dat het terrein omstreek 1770 in gebruik was als weiland en akkerland. Het terrein lijkt toen bestaan te hebben uit meerdere percelen. Ook op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (zie figuur 5) en de Poppkaart (1842-1879) (zie figuur 6) zijn ter hoogte van het plangebied geen gebouwen weergegeven. Wel zijn er perceelsgrenzen zichtbaar, die anders zijn georiënteerd in vergelijking met de perceelsgrenzen van Ferraris.

Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op de Ferrariskaart (rode cirkel) (© http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html).

¹² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/9926>

Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (rode cirkel) (© http://gis.geoloket.provant.be/SilverlightViewer_1_9/Viewer.html?Viewer=AtlasBuurtwegen).

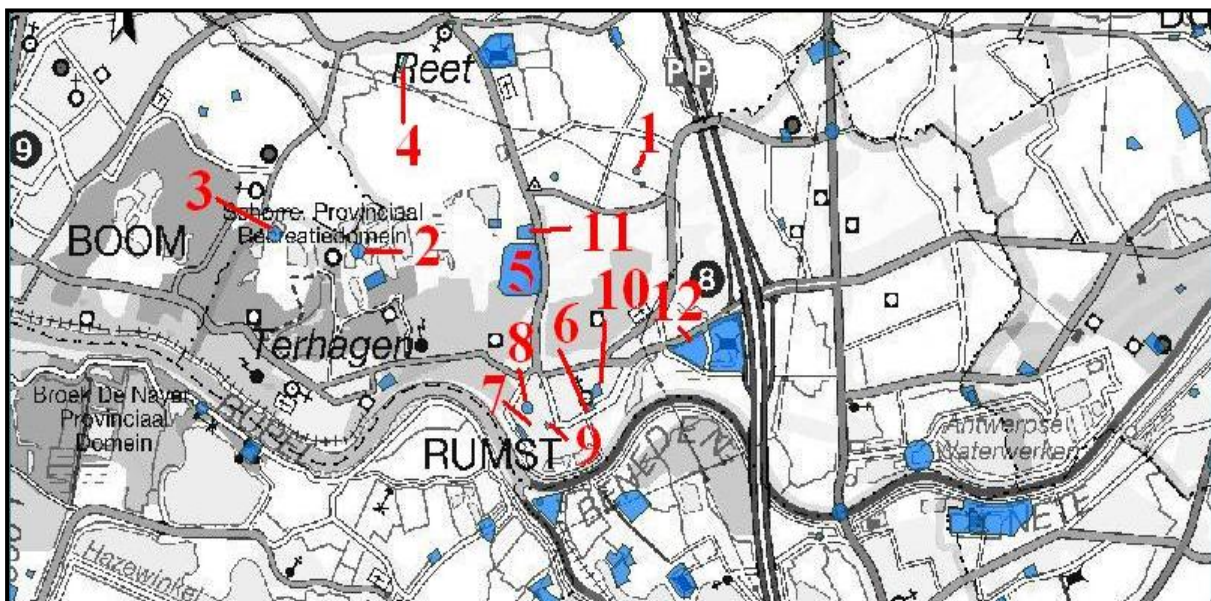

Figuur 6: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Popp (rode cirkel) (© http://dgtl.kbr.be:8881/R/H8QTAKQ2IE26D9IG1EILK8NREEXYD45JGP55PD1DJFYUM1LC5R-01872?func=collections&collection_id=3885).

4.2. Archeologische informatie¹³

Talrijke archeologische vondsten op het grondgebied van de gemeente wijzen op de aanwezigheid van een belangrijke Romeinse nederzetting (1ste tot 3de eeuw). Deze was gelegen op het kruispunt van de Romeinse weg Bavai-Bergen-Asse-Utrecht en de rivieren Rupel-Dijle-Nete. Rond 270 na Chr. stelden de Frankische strooptochten een einde aan de Romeinse bloei.

Op basis van de archeologische vermeldingen in de CAI (Centraal Archeologische Inventaris) lijkt Rumst tamelijk goed gekend op archeologisch vlak. Opgravingen, toevalsvondsten, toponiemen en de bewaarde historische gebouwen zorgen voor heel wat archeologische informatie. Er zijn 45 locaties gekend, waarvan 14 archeologische onderzoeken. Van de 45 locaties worden de 12 belangrijkste archeologische vindplaatsen hier toegelicht (zie figuur 7).

Figuur 7: Aanduiding van de belangrijkste locaties in Rumst: 1) Leemstraat (CAI nr. 105649), 2) steenbakkerij Desmedt (CAI nr. 150326), 3) steenbakkerij Landuyt (CAI nr. 102669), 4) Molenstraat (CAI nr. 161700), 5) Kattenberg (CAI nr. 105352), 6) Sint-Pieterskerk (CAI nr. 105353), 7) Molenveld 1 (CAI nr. 100129), 8) Molenveld (CAI nr. 100613), 9) Veerstraat (CAI nr. 100612), 10) Schoolstraat (CAI nr. 150808), 11) Kleigroeve NV Swenden (CAI nr. 105354), 12) Tiburstraat (CAI nr. 105351) (© <http://cai.erfgoed.net>).

¹³ SCHELTJENS, 2008; <http://cai.erfgoed.net>; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20696>.

Aan de Leemstraat (CAI nr. 105649) kwam een bladspits aan het licht, terwijl ter hoogte van steenbakkerij Desmedt (CAI nr. 150326) een enkelvoudige boordschrabber uit het midden-paleolithicum en, uit dezelfde periode maar ter hoogte van steenbakkerij Landuyt (CAI nr. 102669), een geretoucheerde afslag, een enkelvoudige, concave boordschrabber en een afslag met een vlakke hiel teruggevonden zijn.

In 2011 is een archeologisch onderzoek aan de Schoolstraat (CAI nr. 150808) uitgevoerd door All-Archeo bvba. De opgraving heeft een grafmonument uit de vroege en midden-bronstijd alsook randstructuren, waaronder twee vierpalige spijkers en een kuil, opgeleverd. Tijdens de jaren 1950 zijn door Léva twee opgravingen uitgevoerd, waarbij sporen van bewoning uit de ijzertijd zijn aangetroffen. Het gaat om een vindplaats ter hoogte van Kleigroeve NV Swenden (CAI nr. 105354) en om een vindplaats aan de Tiburstraat (CAI nr. 105351). In de Hoge Meentochtstraat I (CAI nr. 106413) wordt melding gemaakt van ijzertijd, maar er wordt niet meegedeeld of het om structuren of losse vondsten gaat.

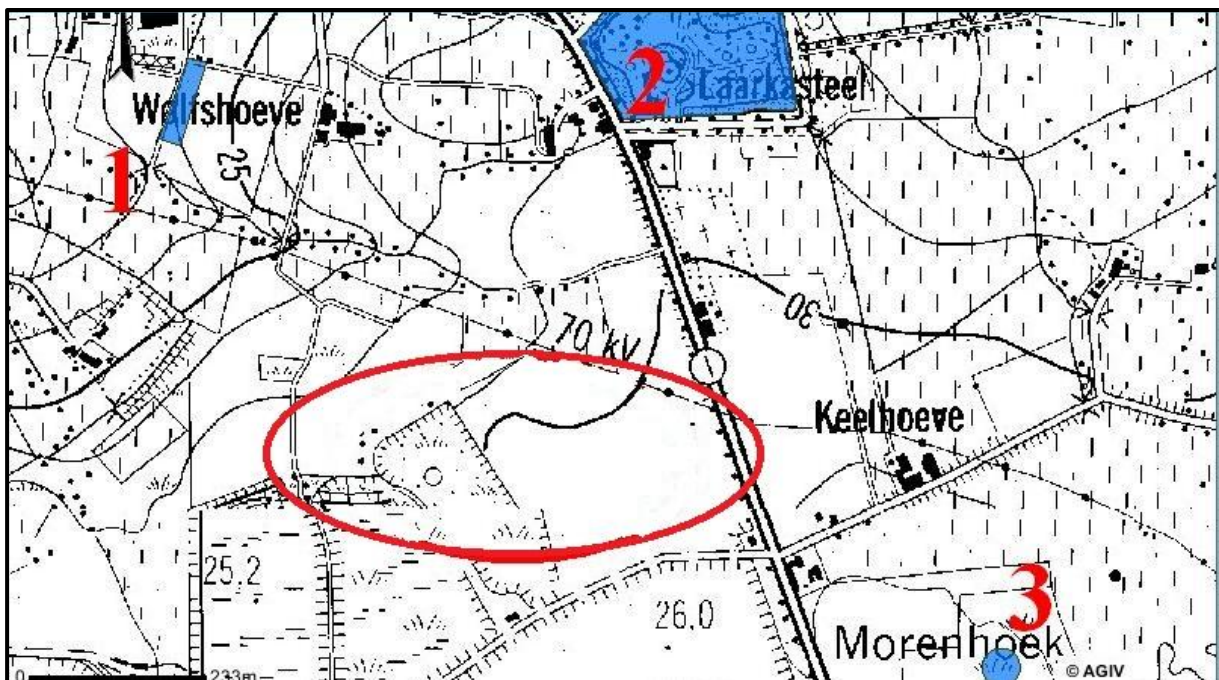
Aan de Molenstraat (CAI nr. 161700) ter hoogte van het centrum van Reet is de vondst van een zilveren munt van Quintus Pompeius Rufus Sulla uit omstreeks 55 voor Chr. gemeld. Omstreeks 1877 is tijdens het winnen van klei langs de weg tussen het centrum van Reet en het centrum van Rumst ter hoogte van de Kattenberg (CAI nr. 105352) een grafveld uit de ijzertijd of de vroege Romeinse periode aangesneden.

Ter hoogte van het centrum van Rumst zijn tijdens de afbraakwerken in 1862 van de vroegere Sint-Pieterskerk (CAI nr. 105353) bouw materiaal en metalen voorwerpen uit de Romeinse periode aangetroffen in de funderingen en de toren van het gebouw. Aan het Molenveld 1 (CAI nr. 100129) is in 1951 een zegelring uit de midden Romeinse periode gevonden. Naar aanleiding van een vondstmelding zijn in 1863 door E. de Meester de Ravenstein en in 1873 door C. Van Dessel opgravingen uitgevoerd ter hoogte van Molenveld (CAI nr. 100613), waarbij sporen en vondsten uit de Romeinse periode zijn aangetroffen. In 1930 zijn tijdens verbouwingswerken Romeins aardewerk en dakpannen gevonden.

In de jaren '80 van de vorige eeuw zijn talrijke vondsten, waaronder aardewerk, munten en botmateriaal, gemeld. Deze gegevens hebben geleid tot kleinschalige opgravingen vanaf 1986 tot 1996 door de Archeologische Vereniging Oud Mechelen en de geschiedkundige kring Rumesta uit Rumst. Hierbij zijn talrijke sporen en vondsten geregistreerd die getuigen van militaire en civiele occupatie tijdens de midden Romeinse periode, zoals twee verdedigingsgrachten met een palissade, een waterput en een

pottenbakkersoven. Aan de Veerstraat (CAI nr. 100612) zijn bij verbouwingswerken in 1986 een kom uit *terra sigillata*¹⁴ (type Dragendorff 33) en een ijzeren spijker aangetroffen.

Een proefsleuvenonderzoek in de Beukendreef in Reet (nog niet opgenomen in de CAI), uitgevoerd begin 2013 door All-Archeo bvba, leverde enkele sporen op uit de middeleeuwen/Nieuwe Tijd. Deze waren echter niet van die aard dat een vervolgoopgraving werd geadviseerd.¹⁵ Het Laarkasteel (Kasteel van Reet) (CAI nr. 112093) is gelegen in de Rumstsestraat. Het gaat om een alleenstaand luthof uit de 16de eeuw.

Figuur 8: Aanduiding van de archeologische vindplaatsen in de nabije omgeving van het plangebied (rode cirkel): 1) Molenstraat I, 2) Laarkasteel (Kasteel van Reet), 3) Hoge Meentochtstraat I (© <http://cai.erfgoed.net>).

¹⁴ Romeins luxe-aardewerk.

¹⁵ REYNS e.a., 2013.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Het archeologisch onderzoek is verricht volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed. Volgende onderzoeksvragen werden hierbij naar voor geschoven:¹⁶

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welk(e) de(e)l(en) van het terrein komen in aanmerking voor vervolgonderzoek?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij eventueel vervolgonderzoek?
- welke vraagstellingen zijn voor eventueel vervolgonderzoek relevant?

5.1.2. Randvoorwaarden

De proefsleuven in de uiterst zuidelijke zone van het plangebied werden tijdens een eerste fase in juli 2013 aangelegd. Het grootste gedeelte van de site werd pas tijdens een tweede fase, in december 2013, onderzocht. Het archeologisch potentieel van de deelzone van de eerste fase diende sneller gekend te zijn dan de rest van de site, vandaar dat het onderzoek in dit gedeelte vroeger werd uitgevoerd. De resultaten van deze eerste fase werden neergeschreven in een evaluatienota, op basis waarvan deze deelzone werd vrijgegeven. Deze evaluatienota is achteraan het rapport opgenomen als bijlage. Dit rapport behelst voornamelijk de resultaten van de tweede fase, de bevindingen van de eerste fase worden niet opnieuw in detail behandeld.

¹⁶ *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Rumst, Rumstsestraat, Kleiontginning*, p. 4.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Veldwerk

Het te onderzoeken terrein werd onderverdeeld in vijf zones. Omdat het onderzoek van juli 2013 erg nauw aansloot bij het onderzoek van fase 2 werd geopteerd om het te beschouwen als zone 1 in een groter onderzoek. De zonenummering van het onderzoek van december 2013 begon daarom bij 2. De 2 sleuven en het kijkvenster uit fase 1 werden in dit onderzoek beschouwd als sleuven 1, 2 en 3 van het ruimere geheel. De sleuvennummering voor fase 2 begon bijgevolg bij 4.

In fase 2 werd in totaal 5860m² aan proefsleuven aangelegd, allen noordoost-zuidwest georiënteerd. Daarnaast werd er nog 382m² in de vorm van kijkvensters afgegraven. In zone 2 werden in sleuf 7 twee kijkvensters (KV1 en KV2) aangelegd ter hoogte van spoor S67. In zone 5 werden twee kijkvensters (KV3 en KV4) uitgegraven in sleuf 31 ter hoogte van spoor S207. Kijkvensters 5 en 6 (KV5 en 6) werden tenslotte tot stand gebracht ter hoogte van de sporen S169 en S170 in sleuf 18 in zone 4. In totaal (fases 1 en 2 samen) werd een oppervlakte van ongeveer 6317,6m² of ongeveer 11,1% van het totale terrein effectief afgegraven in de vorm van proefsleuven.

Voor het aanleggen van de sleuven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,8m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Hierbij werd eerst de toplaag met graszoden afgegraven waarna verder verdiept werd tot op het archeologisch niveau. Het afgraven gebeurde onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven waarna het grondplan werd opgesteld. De profielen van de coupes werden gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werden in alle sleuven wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Er werd metaaldetectie op het veld uitgevoerd. Er werden geen bulkmonsters noch pollenmonsters of andere stalen genomen, gezien de sporen zich hier niet toe leenden. Het georefereren van het terrein, het inmeten van de sleuven, sporen en TAW-waardes gebeurde met behulp van een GPS-toestel. Na de registratie van de sporen werden de sleuven gedicht en de graszoden werden opnieuw aangebracht.

5.2.2. Verwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code RURU13 (RUmst – RUmstsestraat 2013) gebruikt.

De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN

6.1. Stratigrafie

Zoals reeds aangegeven werden in alle proefsleuven wandprofielen geregistreerd (48 in totaal). Hieruit bleek dat de bodem deels overeenkwam met de bodemkaart. Het zuidoostelijk deel (zone 2) van het plangebied bestond uit een matig droge, lemige zandgrond (Scc). Naarmate het centrale, het westelijk en het noordelijk deel van het plangebied (zone 2, 3, 4 en 5) werd bereikt (vanaf sleuf 8), ging de bodem over in een matig natte, lichte zandleemgrond (Pdc). De horizonten hadden natuurlijke en antropogene processen ondergaan zodat op de meeste plaatsen de sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont verdwenen was. De sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont werd wel nog aangetroffen in het noordelijk en oostelijk deel van zone 4 (sleuf 19 tot en met 23), maar aangezien deze menselijke invloed heeft ondergaan diende ze als een Ap-horizont te worden aangeduid. In zone 3, in het noordoostelijk deel van het plangebied, werd er geen B-horizont aangetroffen, wel werd er een begraven ploeglaag aangesneden (sleuf 15, 16 en 17).

Het noordelijk profiel in sleuf 5 (sleuf 5 P8, zie figuur 9) kon als referentieprofiel dienen voor het zuidoostelijk deel van de site. Het maaiveld ter hoogte van het profiel was gesitueerd op +31,06m TAW. Het profiel zelf bestond uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

- 000-010: donker zwartig bruin humeus zand met graszoden op (O-horizont);
- 010-034: donkerbruin licht lemig zand met zeer weinig baksteenspikkels (Ap-horizont);
- 034-060: bruin zand met oranje gele zandige moederbodemvlekken en roestvlekken, vrij weinig houtskoolspikkels en vrij matige bioturbatie (B-horizont);
- 060-066: lichtgeel, bruin gevlekt licht lemig zand met zeer weinig houtskoolspikkels en zeer zware bioturbatie (AC-horizont);
- 066-086: oranje geel en gelig beige licht lemig zand met zeer veel ijzerconcretiebrokjes, en -spikkels (C-horizont).

Het zuidelijk profiel in sleuf 28 (Sleuf 28 P43, zie figuur 10) kon als referentieprofiel dienen voor het centrale, het westelijk en het noordelijk deel van de site. Het profiel, waarbij het maaiveld te situeren viel op +29,02m TAW, bestond uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

- 000-018: donker zwartig bruin humeus licht zandige zandleem met graszoden op (O-horizont);
- 018-040: donkerbruin licht zandige zandleem met zeer weinig baksteenspikkels (Ap-horizont);
- 040-058: lichtgeel, bruin gevlekt licht zandige zandleem met zeer weinig houtskoolspikkels en zeer zware bioturbatie (AC-horizont);
- 058-090: oranje geel licht zandige zandleem zand met vrij veel ijzerconcretiebrokjes, en -spikkels (C-horizont).

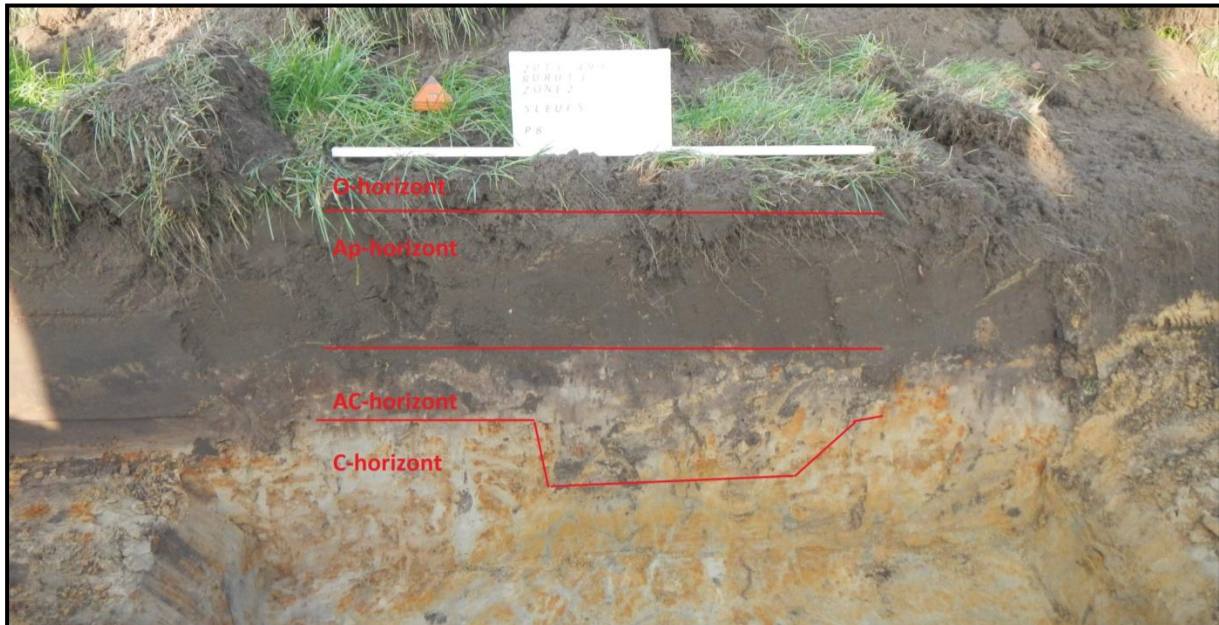
Het noordelijk profiel in sleuf 23 (sleuf 23 P37, zie figuur 11) kon als referentieprofiel dienen voor het deel van de site waar wel nog een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont werd aangetroffen (zone 4 sleuf 19 tot en met 24, sleuf 29). Aangezien deze antropogene processen heeft ondergaan, diende ze als een Ap-horizont te worden aangeduid. De hoogte op het maaiveld bedroeg +27,46m TAW en het profiel bestond uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

- 000-008: donker zwartig bruin humeus licht zandige zandleem met graszoden op (O-horizont);
- 008-034: donkerbruin licht zandige zandleem met zeer weinig baksteenspikkels (Ap1-horizont);
- 034-042: bruin licht zandige zandleem met wittig beige vlekken, vrij weinig baksteenspikkels, vrij weinig houtskoolspikkels en -brokjes en vrij zware bioturbatie (Ap2-horizont);
- 042-070: lichtgeel, bruin gevlekt licht zandige zandleem met zeer weinig houtskoolspikkels en zeer zware bioturbatie (AC-horizont).

Ten slotte kon het noordelijk profiel in sleuf 16 (sleuf 16 P27, zie figuur 12) als referentie dienen voor het deel van de site waar er geen B-horizont aangetroffen werd, maar waar wel een begraven ploeglaag aangesneden werd (sleuf 15, 16 en 17). De hoogte op het maaiveld was +29,16m TAW en het profiel bestond uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

- 000-006: donker zwartig bruin humeus licht zandige zandleem met graszoden op (O-horizont);
- 006-032: donkerbruin licht zandige zandleem met zeer weinig baksteenspikkels (Ap1-horizont);
- 032-070: licht en donker bruinig paarsig grijs licht zandige zandleem (Apb-horizont);

- 070-094: lichtgeel, bruin gevlekt licht zandige zandleem met zeer weinig houtskoolspikkels en zeer zware bioturbatie (AC-horizont);
- 094-120: oranje geel licht zandige zandleem zand met vrij veel ijzerconcretiebrokjes, en -spikkels (C-horizont).

Figuur 9: Een matig droge, lemige zandgrond (Scc) waarbij de sterk gevlekte, verbrokkelde B-horizont verdwenen is (P8 sleuf 5).

Figuur 10: Een matig natte, lichte zandleemgrond (Pdc) waarbij de sterk gevlekte, verbrokkelde B-horizont verdwenen is (P43 sleuf 28).

Figuur 11: Een matig natte, lichte zandleemgrond (Pdc) waarbij de sterk gevlekte, verbrokkelde B-horizont nog aanwezig is, maar bewerkt is geweest door de mens (P37 sleuf 23).

Figuur 12: Een matig natte, lichte zandleemgrond (Pdc) waarbij een begraven ploeglaag aangesneden werd (P27 sleuf 16).

6.2. Beschrijving

Tijdens het archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven zijn tijdens fase 2 in totaal 228 sporen aangetroffen. Het ging om zowel natuurlijke als archeologische grondsporen. De sporen kenden een gemiddelde densiteit en waren goed verspreid over het onderzoeksterrein. Het uiterste noorden en een deel van het noordwesten kende een lage sporendensiteit. In de centrale en zuidelijke helft lagen de belangrijkste sporen.

De sporen waren matig tot goed te herkennen. De menselijke en natuurlijke processen hebben invloed gehad op de zichtbaarheid en de bewaring van de sporen. Sommige sporen waren deels weggegraven door diepploegen, terwijl andere invloed ondergaan hadden van de dunner zijnde teelaarde. In andere delen van het terrein was de teelaarde dik en was er een deel van de oude ploeglaag bewaard. De sporen hadden in beperkte of in sterke mate invloed ondergaan van bioturbatie en uitloging. Daarnaast waren er nog enkele recente ingrepen in de bodem gebeurd, waarbij het bodemarchief was verstoord. Het ging om enkele rechthoekige kleine verkleuringen, een ronde kuil en een langwerpige kuil.

6.2.1. Natuurlijke sporen

Een aantal bodemverkleuringen leken al van bij het afgraven natuurlijk van aard, maar door de moeilijke leesbaarheid van de bodem werd besloten om enkele te registreren. Het ging om grondverkleuringen door bodemvorming (S40 in sleuf 5, S77, S82 in kijkvenster 2 in sleuf 7, S96, S97, S100 en S101 in sleuf 8, S127 en S135 in sleuf 12, S136 in sleuf 13, S162 in sleuf 19 en S208, S214 en S217 in kijkvenster 3 en 4 in sleuf 31) (zie figuur 13), plantaardige (S115 en S116 in sleuf 10 en S124 in sleuf 12) (zie figuur 14) of dierlijke (S209 en S216 in kijkvenster 3 en 4 in sleuf 31) (zie figuur 15) ingrepen.

Daarnaast waren er nog zes verkleuringen waarvan niet duidelijk was of het om natuurlijke sporen of paalsporen/-kuilen ging. Het betrof S153 in sleuf 16, S175, S176, S178 en S179 in sleuf 20 en S211 in kijkvenster 3 in sleuf 31:

- S153 had een vage, ovale vorm. De mogelijk paalkuil had een licht grijsig bruine vrij zwaar gebioturbeerde vulling (gelig beige en donkergrijze vlekken in de vulling);
- S175, S176, S178 en S179 waren scherp afgelijnde sporen en rond van vorm. Hun vulling was licht en donkergrijs gevlekt. Ze bevatten zeer zware bioturbatie (de vulling bevatte donkerbruine vlekken) (zie figuur 16);

- S211 was rond van vorm en vaag afgelijnd. Het mogelijk paalspoor had een donkergrijze vulling en was zeer zwaar gebioturbeerd (gelig beige en donker grijsig bruine vlekken in de vulling) (zie figuur 17).

Figuur 13: Grondverkleuring door bodemvorming (sleuf 19 S162).

Figuur 14: Grondverkleuring door plantaardige ingrepen (sleuf 10 S115 en S116).

Figuur 15: Grondverkleuring door dierlijke ingrepen (sleuf 31 Kijkvenster 3 S209).

Figuur 16: Grondverkleuring die ofwel een natuurlijk spoor ofwel een paalspoor betreft (sleuf 20 S178).

Figuur 17: Grondverkleuring die ofwel een natuurlijk spoor ofwel een paalspoor betreft (sleuf 31 Kijkvenster 3 S211).

6.2.2. Antropogene sporen

6.2.2.1. Paalsporen en -kuilen

Ongeveer 49 verkleuringen konden waarschijnlijk beschouwd worden als paalsporen (grootte tussen 0 en 40cm). Het ging om S29 in sleuf 4; S37, S45 en S46 in sleuf 5; S48 tot en met S50 in sleuf 6; S60, S65, S67 tot en met S75 en S78 tot en met S81 in sleuf 7; S93 tot en met S95, S98, S99, S102 en S103 in sleuf 8; S111 in sleuf 9; S123 in sleuf 11; S125 en S126 in sleuf 12; S144 in sleuf 14; S147 en S148 in sleuf 15; S164 en S222 in sleuf 18; S159 in sleuf 19; S191 in sleuf 22; S201 tot en met S203 in sleuf 30 en S210, S212, S213, S215, S218 tot en met S221 in sleuf 31:

- S29, S144, S147 en S148 waren scherp afgelijnd en hadden een ovale tot ronde vorm. Ze werden gekenmerkt door een donker bruinig grijze vulling. S29 bevatte vrij veel baksteenbrokjes, vrij weinig verbrande leemspikkels, vrij weinig houtskoolspikkels en zeer zware bioturbatie (zie figuur 18), terwijl in de vulling

van S147 en S148 vrij weinig ijzerconcretiespikkels en -brokjes voorkwamen (zie figuur 19);

- S45, S46, S48, S49, S60, S65, S93 tot en met S95, S98, S99, S102, S103, S111, S201, S203, S210, S212 en S213 hadden een scherpe, ovaal rechthoekige tot duidelijke ronde vorm. Ze hadden een blauwig donkergrijze tot donkergrijze kleur (zie figuur 20). De vulling van S48 en S49 bevatte zeer weinig verbrande leemspikkels. Sommigen onder hen waren vrij zwaar gebioturbeerd (licht geelbeige en donkerbruine vlekken in de vulling), anderen dan weer zeer weinig;
- S159 had een scherpe aflijning en ronde vorm. De donker blauwig zwarte vulling bevatte vrij matige bioturbatie (beige vlekken in de vulling), vrij weinig kalkmortelbrokjes en vrij veel houtskoolspikkels en -brokjes;
- S123 en S164 hadden een scherpe ovale tot ronde vorm. De vulling had een licht tot donker grijzig bruine kleur en vertoonde vrij tot zeer zware bioturbatie;
- S50 was scherp afgelijnd en had een rechthoekige vorm met afgeronde hoeken. De vulling was lichtgrijs van kleur en bevatte vrij zware bioturbatie (donkergrijze en bruine vlekken in de vulling);
- S191 had een scherpe rechthoekige vorm met afgeronde hoeken. Het spoor was licht blauwig grijs van kleur en was vrij weinig gebioturbeerd;
- S37, S67 tot en met S75, S78 tot en met S81, S125, S126, S202 en S222 hadden een vage ovale tot ronde vorm. Ze hadden een lichtgrijze kleur en waren vrij zwaar gebioturbeerd (gelig beige en (donker)bruine of donkergrijze vlekken in de vulling) (zie figuur 21);
- S215, S218 tot en met S221 hadden een vage, ronde vorm. De vulling had een licht paarsig grijze kleur. Ze waren vrij matig tot zwaar gebioturbeerd (bruine vlekken in de vulling) (zie figuur 22).

Daarnaast werden er nog ongeveer 52 paalkuilen (grootte > 40cm) gevonden. Het ging om S36 in sleuf 5; S83 tot en met S87 in sleuf 8; S108 in sleuf 9; S128 en S129 in sleuf 12; S139 in sleuf 13; S145 in sleuf 15; S160 in sleuf 19; S166 tot en met S170 in sleuf 18; S173 en S174 in sleuf 20; S180, S181 en S183 tot en met S188 in sleuf 21 en S223 tot en met S256 in kijkvenster 5 en 6 in sleuf 18:

- S36 had een vage, ovale aflijning. Het spoor was lichtgrijs en was vrij zwaar gebioturbeerd (donkerbruine en donkergrijze vlekken in de vulling) (zie figuur 23);
- S83 tot en met S86 en S160 hadden een vage, ovale vorm. De vulling bestond uit een licht tot donker blauwig grijze kleur. De sporen waren zeer zwaar gebioturbeerd (bruine, beige en witte vlekken in de vulling) (zie figuur 24);

- De aflijning van S87, S108, S128, S129 en S139 was vaag. De sporen hadden een ovale vorm. De vulling was donkergrijs van kleur. De donkerbruine, lichtgrijze en gelig beige vlekken in de vulling waren tekenen van zeer zware bioturbatie;
- S180, S181, S183 en S185 waren vage, ronde sporen, die licht bruinig grijs van kleur waren. Ze werden vrij tot zeer zwaar gebioturbeerd (lichtblauwe, wittte en donkergrijze vlekjes in de vulling) (zie figuur 25);
- S145, S169, S170, S173, S174, S184, S186 tot en met S188, S238, S239 en S242 tot en met S256 hadden een scherpe aflijning. De vorm varieerde van rechthoekig tot ovaal/rond van vorm. Ze hadden een licht tot donker wittig grijze kleur en waren vrij zwaar gebioturbeerd (donkerbruine vlekken in de vulling);
- S166 tot en met S168, S223 tot en met S237, S240 en S241 hadden een scherpe ovale tot ronde aflijning. De vulling bestond uit een licht blauwig grijze kleur. De sporen waren vrij matig gebioturbeerd (gelig beige, donkerbruine en donkergrijze vlekken in de vulling).

Van een drietal sporen kon niet met zekerheid gezegd worden dat het om kuilen of om paalkuilen ging. Deze drie lagen immers in de sleufwand. Het betrof S30 in sleuf 4; S42 in sleuf 5 en S158 in sleuf 19:

- S30 en S42 hadden een scherpe, ovale aflijning. De sporen hadden een donker bruinig grijze kleur en waren vrij matig gebioturbeerd (gele en bruine vlekken in de vulling) (zie figuur 26);
- S158 had een vage, ovale vorm. Het had een lichtgrijze vulling die zeer zwaar gebioturbeerd was (gele en witte vlekken in de vulling).

6.2.2.2. Kuilen

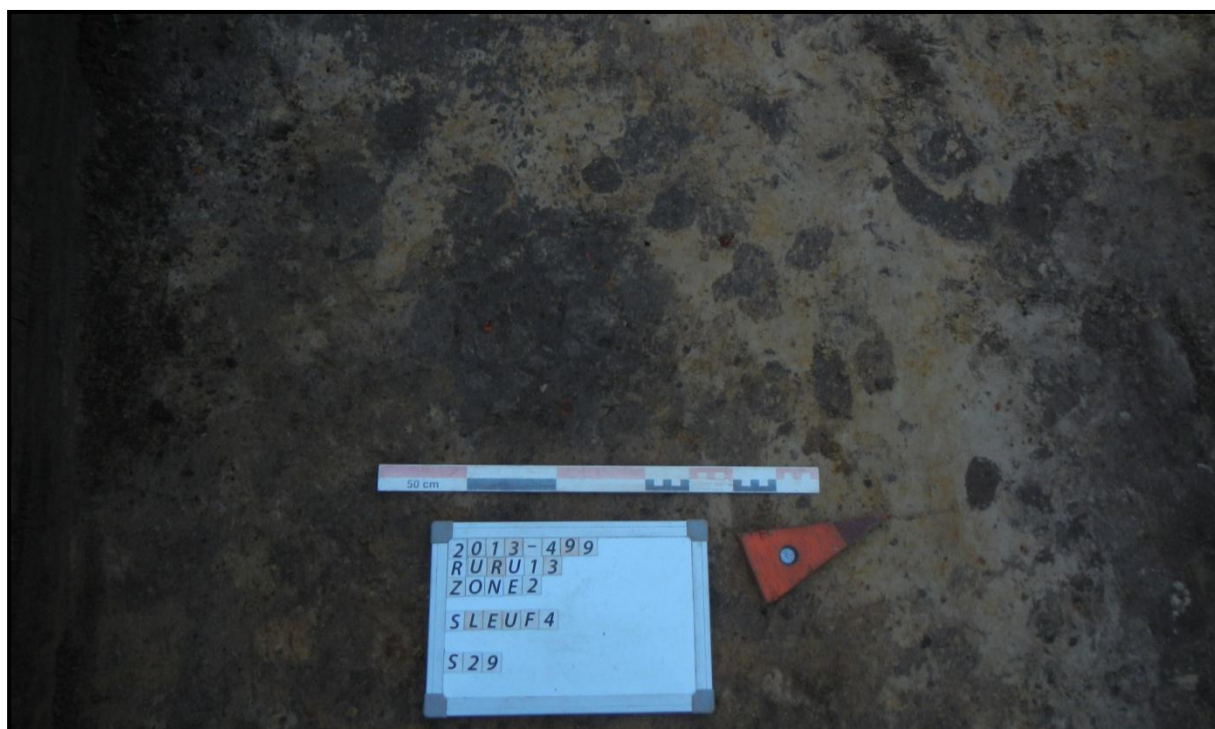
Tijdens het onderzoek kwamen drie kuilen aan het licht. Het ging in sleuf 6 om S52, in sleuf 7 kijkvenster 1 om S76 en in sleuf 31 in kijkvenster 3 en 4 om S207:

- Het scherp afgelijnde S52 (sleuf 6) had een ovale vorm en een donkergrijze vulling met vrij zware bioturbatie (bruine vlekken in de vulling). Het bevatte vrij weinig houtskoolspikkels (zie figuur 27);
- S207 (sleuf 31 Kijkvenster 3 en 4) was scherp, ovaal van vorm. Dit spoor had een donkergrijze vulling. Het bevatte vrij veel houtskoolspikkels;
- Spoor 76 (zie figuur 28) in kijkvenster 1 in sleuf 7 had een scherpe aflijning en een ronde vorm. De diameter was ongeveer 2m. De donkergrijze vulling was vrij zwaar gebioturbeerd.

6.2.2.3. Greppels en grachten

Over het volledige terrein werden grachten en greppels aangetroffen. Het ging in sleuf 4 om S28, S31 tot en met S35; in sleuf 5 om S38, S39, S41, S43, S44 en S47; in sleuf 6 om S51, S53 tot en met S58; in sleuf 7 om S59, S61 tot en met S64 en S66; in sleuf 8 om S88 tot en met S92 en S104; in sleuf 9 om S105 tot en met S107, S109 en S110; in sleuf 10 om S112 tot en met S114, S117 en S118; in sleuf 11 om S119 tot en met S122; in sleuf 12 om S130 tot en met S134; in sleuf 13 om S137, S138 en S140; in sleuf 14 om S141 tot en met S143; in sleuf 15 om S146, S149 en S150; in sleuf 16 om S151, S152, S154 en S155; in sleuf 17 om S156 en S157; in sleuf 18 om S165 en S171; in sleuf 19 om S161 en S163; in sleuf 20 om S172 en S177; in sleuf 21 om S182, S189 en S190; in sleuf 22 om S192; in sleuf 24 om S193; in sleuf 25 om S194; in sleuf 29 om S196; in sleuf 30 om S198 en S199 en in sleuf 31 om S204 en S205:

- S28, S33, S34, S35, S38, S39, S41, S56, S199, S205: deze grachtstructuren hadden een vage en scherpe aflijning. De vulling was donkerbruin van kleur. In de vulling kwamen zeer weinig tot vrij veel baksteenbrokken voor (S28, S32, S38). In sommige vullingen kwamen vrij weinig kalkmortelbrokjes (S28) en vrij weinig verbrande leembrokjes voor (S28). Soms waren de vullingen vrij matig gebioturbeerd (lichtgele vlekken in de vulling, vb. S41) (zie figuur 29);
- S31, S32, S43, S44, S47, S51, S53, S54, S55, S57, S58, S61, S63, S64, S66, S89, S104, S109, S110, S117, S118, S119, S122, S130 tot en met S132, S137, S140, S141, S150, S151, S157, S161, S165, S177, S189, S192: deze grachtstructuren waren donker zwartig grijsbruin tot grijsbruin van kleur. Ze waren vrij matig tot vrij zwaar gebioturbeerd (gele, bruine en grijze vlekken in de vulling);
- S59, S62, S88, S92, S105, S112, S149, S152, S154 tot en met S156, S193, S194, S196, S198, S204: de licht en donker bruinig grijze tot donker zwartig grijze vulling was vrij weinig tot matig gebioturbeerd (gele vlekken in de vulling);
- S90, S91, S106, S107, S113, S114, S120, S121, S133, S134, S143, S146, S195, S197, S200 en S206 hadden een donkergrijze vulling en waren vrij weinig tot vrij zwaar gebioturbeerd (lichtgrijze en/of gele vlekken in de vulling);
- S138 en S142 hadden een donkergrijze en gele vulling die zeer zwaar gebioturbeerd was (witte en oranje vlekken);
- S163, S171, S172, S182 en S190 hadden een vage aflijning en betroffen een greppel. Ze zijn licht bruinig grijs van kleur en zijn vrij weinig gebioturbeerd (wittig gele vlekken in de vulling) (zie figuur 30).

Figuur 18: Rond paalspoor met een donker bruinig grijze vulling (sleuf 4 S29).

Figuur 19: Rond paalspoor met een donker bruinig grijze vulling (sleuf 15 S148).

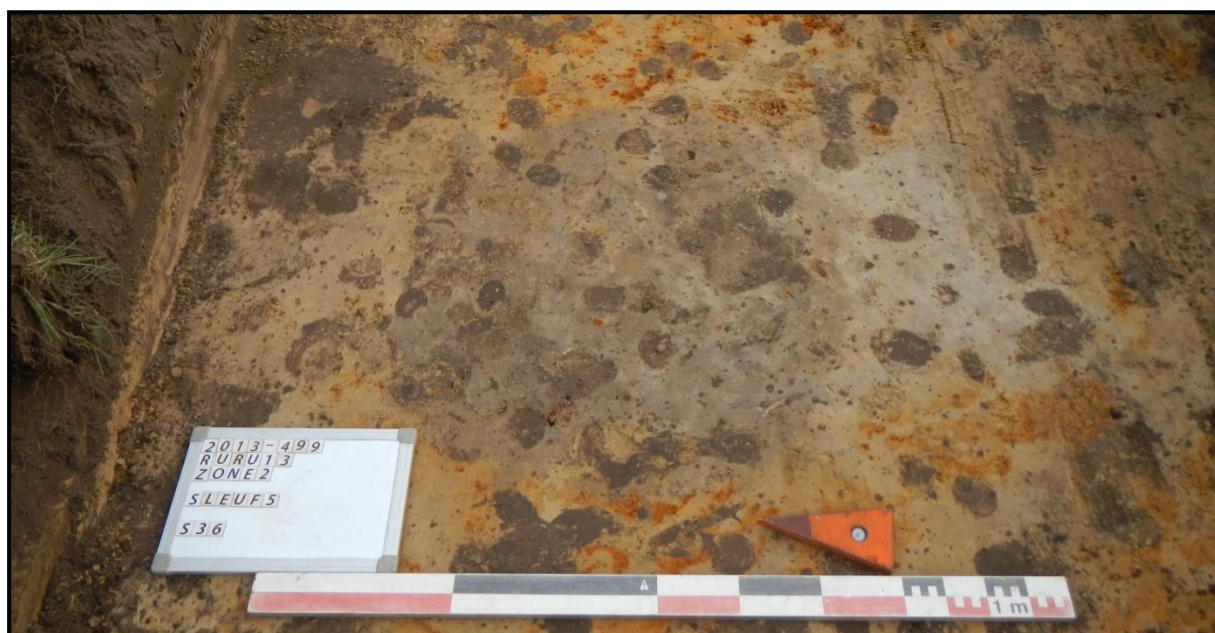
Figuur 20: Paalspoor met een donker grijze vulling (sleuf 8 S93).

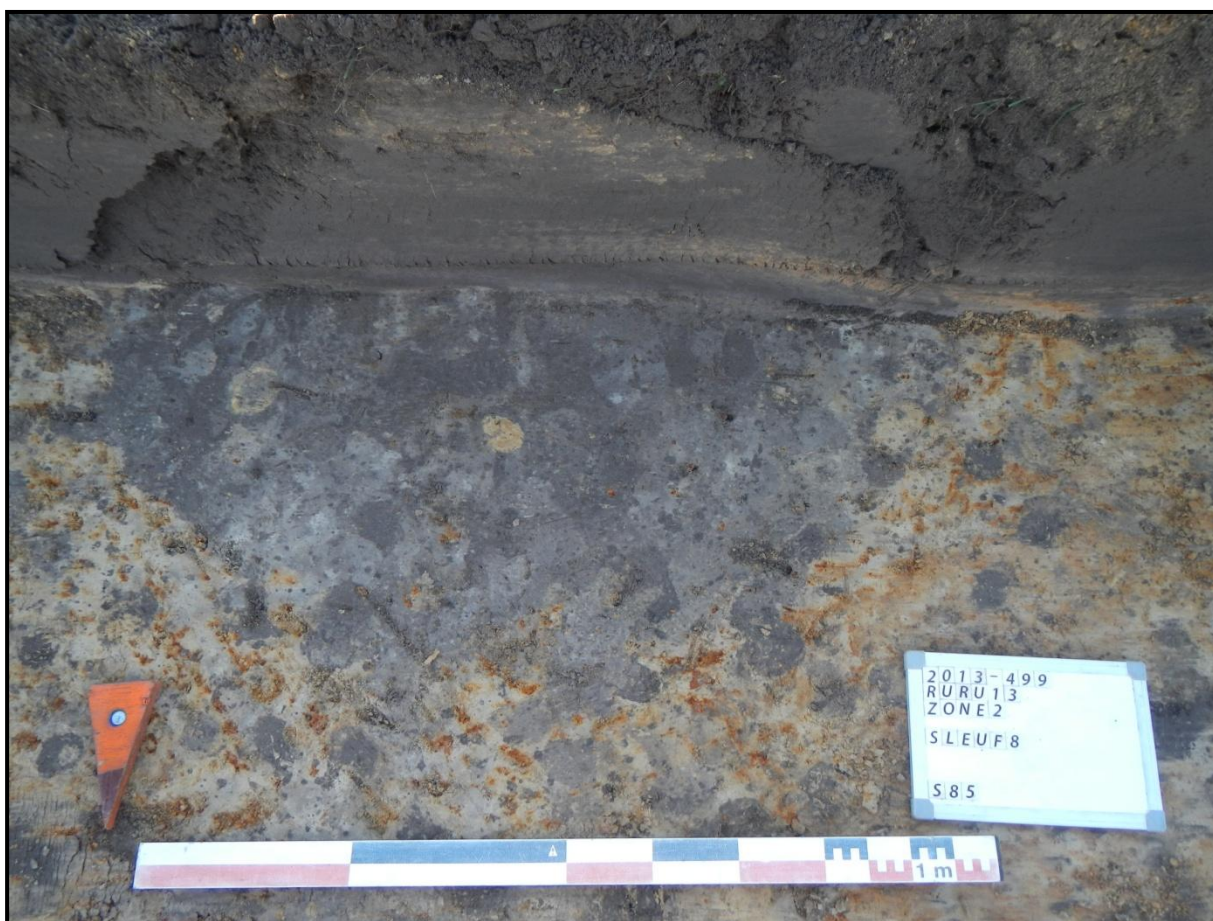
Figuur 21: Rond paalspoor met een lichtgrijze vulling (sleuf 7 Kijkvenster 1 S71).

Figuur 22: Paalspoor met een licht paarsig grijze vulling (sleuf 31 Kijkvenster 4 S218).

Figuur 23: Paalkuil met een lichtgrijze vulling (sleuf 5 S36).

Figuur 24: Paalkuil met een licht tot donker blauwig grijze vulling (sleuf 8 S85).

Figuur 25: Paalkuil met een licht bruinig grijze vulling (sleuf 21 S185).

Figuur 26: Paalkuil of kuil met een bruinig grijze vulling (sleuf 4 S30).

Figuur 27: Kuil met een donkergrijze vulling (sleuf 6 S52).

Figuur 28: Kuil S76 (sleuf 7 Kijkvenster 1 S76).

Figuur 29: Gracht met een donkerbruine vulling (sleuf 4 S33).

Figuur 30: Gracht met een licht bruinig grijze vulling (sleuf 21 S190).

7. ANALYSE VAN DE VONDSTEN

Er werden archeologische vondsten aangetroffen tijdens de prospectie. Het betrof voornamelijk keramiek, metaal, één metaalslak, glas, leem, organisch materiaal en natuursteen. Deze vondsten werden meestal als losse vondst of puntvondst gerecupereerd daar ze tijdens metaaldetectie werden gevonden. Daarnaast zijn er ook enkele vondsten uit een archeologische context. In het totaal werden er negenenveertig vondsten gerecupereerd.

7.1. Keramiek

De keramiekvondsten die in een archeologisch spoor werden gevonden, waren de volgende:

- in sleuf 4 werd er uit de vulling van gracht S31 één wandfragment rood aardewerk (inv. nr. 1037) gevonden. Dit aardewerk werd in de nieuwe tijd gedateerd;
- één bodemfragment van een steengoedkruik uit Raeren of uit Frechen werd gerecupereerd uit de vulling van gracht S32 (inv. nr. 1038) en kan tussen de 16de en 18de eeuw gedateerd te worden;
- in paalkuil S36 werd er een handgevormd wandfragment gevonden (inv. nr. 1039). Het gaat om technisch aardewerk behorend tot een zoutcontainer daterend uit de midden Romeinse periode (zie figuur 31);
- bij het afgraven van S63 (inv. nr. 1040) werd er rood geglazuurd aardewerk gevonden. Het wandfragment werd in de nieuwe tijd gedateerd;
- een gegladde wandscherf werd teruggevonden in paalspoor S70 (inv. nr. 1041). Doordat de magering van de scherf bestond uit potgruis en zand werd deze in de late ijzertijd – vroeg Romeinse periode gedateerd;
- bij het aanleggen van paalspoor S71 werd één besmeten wandfragment (inv. nr. 1042) uit de ijzertijd gevonden;
- uit de waterpoel S76 werden eenentwintig aardewerkfragmenten (inv. nr. 1043) gerecupereerd (zie figuur 32). De vondsten werden in de ijzertijd gedateerd. Het gaat om één grof besmeten wandfragment dat matig secundair verhit is geweest. De magering van deze scherf bestaat uit potgruis en kalk. Een tweede scherf heeft een gladde wandafwerking met magering van potgruis. Het gaat om een halsfragment met afgeronde schouder. Daarnaast werden er twaalf scherven gevonden die een gegladde wandafwerking hadden. Deze hadden een grove

magering van potgruis. Eén randje had een gladde wandafwerking. De magering bestond uit potgruis. Het profiel is een afgeronde tot spitse rand en behoort volgens de typologie van van den Broeke¹⁷ tot het type van den Broeke A1, dat gedateerd wordt in de ijzertijd. Een ander randje had eveneens een magering uit potgruis, maar had een gegladde wandafwerking. Volgens de typologie van van den Broeke gaat het om een van den Broeke Type B1.¹⁸ Dit is een rand met een verdikte binnenkant. Daarnaast waren er nog drie wandscherven en twee randfragmenten die in de late ijzertijd – vroege Romeinse periode werden gedateerd. Allen hadden een magering bestaande uit potgruis. De wandfragmenten hadden een gladde wandafwerking. De afgeronde rechthoekige rand had eveneens een gladde wandafwerking en behoorde volgens de typologie van van den Broeke tot het van den Broeke Type A1, terwijl de andere rand een gegladde wandafwerking had;

- één fragmentje van een handgevormde scherf (inv. nr. 1046) werd uit S80 gerecupereerd. Het baksel had een donkergrijze kleur. De wandafwerking was glad. De rand had een slank S-vormig profiel met afgerond tot afgeronde rechthoekige wand. De rand behoorde tot een twee of driedelige kom die uit de (late) ijzertijd zou kunnen dateren;
- een rood geglazuurde rand (inv. nr. 1047) werd gevonden in de vulling van gracht S113. Het gaat om een 18de-eeuwse kom;
- in de vulling van gracht S114 (inv. nr. 1048) werd een rood geglazuurde rand van een kruik gevonden die van de 16de tot de 18de eeuw dient gedateerd te worden;
- kuil S207 leverde drie wanden met een gladde afwerking en één wand met een grof besmeten wandafwerking op (inv. nr. 1052) (zie figuur 33). De magering bestond uit potgruis en zand, waardoor deze scherven in de late ijzertijd – vroege Romeinse periode werden gedateerd;
- uit paalkuil S249 werden twee wandfragmenten (inv. nr. 1055) gerecupereerd met een besmeten wandafwerking. Ze worden in de ijzertijd gedateerd.

¹⁷ VAN DEN BROEKE P. W. 2012, pp. 113-116.

¹⁸ VAN DEN BROEKE P. W. 2012, pp. 116-118.

7.2. Overige vondsten

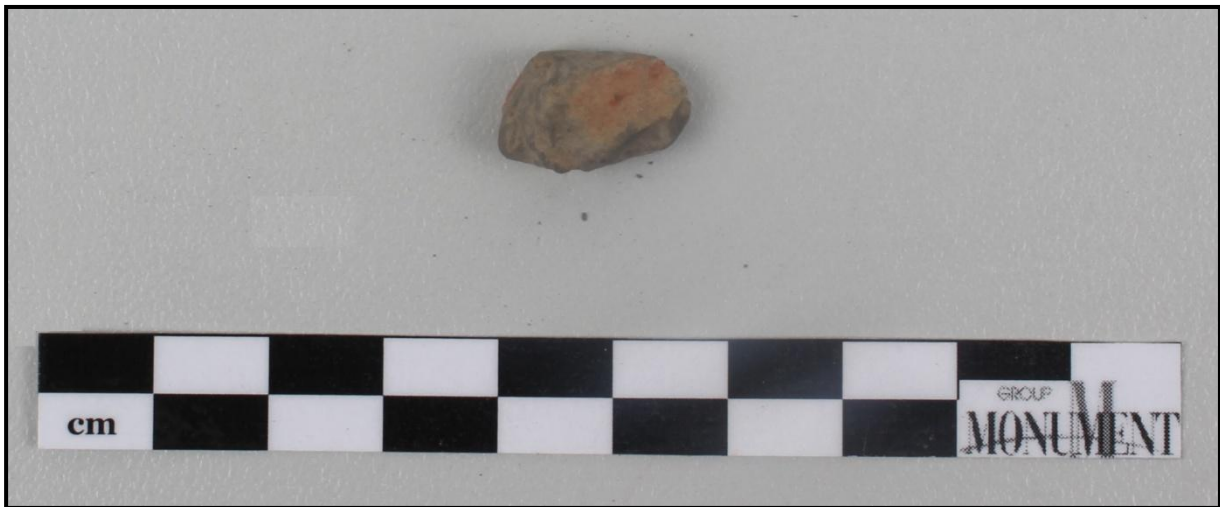
Naast keramiek werd er heel wat metaal, glas, leem, organisch materiaal en natuursteen gevonden.

Enkele vondsten die in een archeologische context werden gevonden:

- in de grachtvulling van S31 werden er vijf metalen voorwerpen gevonden (inv. nr. 1004 tot en met 1007). Het gaat om een verzegelingsloodje, een onbepaald voorwerp uit een koperlegering, twee onbepaalde voorwerpjes uit lood en een loden kartetskogel uit een schrapnelobus. Enkel de kartetskogel kon in WOI gedateerd worden;
- er werd koperdraad (inv. nr. 1009) gevonden in grachtvulling S35. Een datering kan niet gegeven worden;
- een munt uit zink werd gevonden in gracht S38 (inv. nr. 1010). Het gaat om een munt van tien cent van België die gedateerd wordt in 1941 (WOII) (zie figuur 34);
- uit de waterpoel S76 (in sleuf 7 kijkvenster 1) werden twee natuurstenen (inv. nrs. 1044 en 1045) gerecupereerd. Het gaat om een afslag uit een fijnkorrelige silex (inv. nr. 1044) (zie figuur 35) en één fragment ijzerzandsteen (inv. nr. 1045);
- in gracht S163 (in sleuf 19) werd er een metaalslak of versinterd brokje metaal gevonden. Uit welke periode dit dateert, is niet geweten.

Enkele vondsten aangeduid als puntvondst waren de volgende:

- een op scherp gestelde schrapnelobus die in WOI gedateerd wordt (inv. nr. 1012). Uit veiligheidsoverwegingen werd beslist deze te laten liggen totdat DOVO deze ophaalde (zie figuur 36);
- in sleuf 10 werd een oord gevonden die mogelijk gelinkt kan worden aan de regeringsperiode van Karel II (1665-1700). De munt kan dus waarschijnlijk in 1692 geslagen zijn geweest (zie figuur 37).

Figuur 31: Fragment van een zoutcontainer daterend uit de midden Romeinse periode uit kuil S36 (inv. nr. 1039).

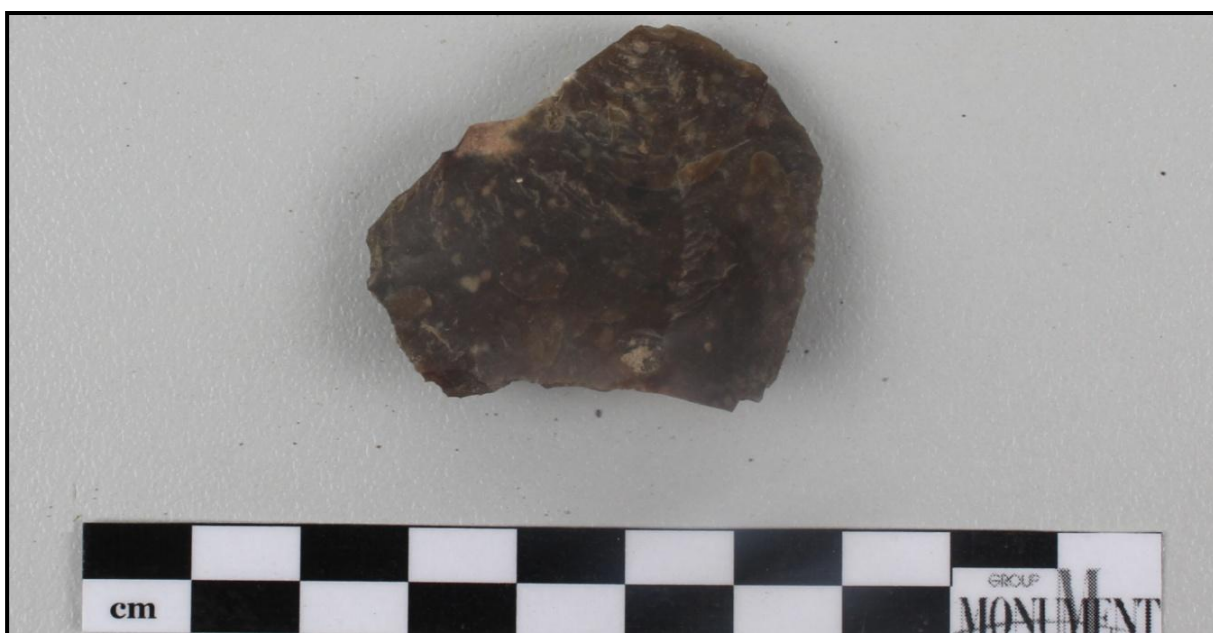
Figuur 32: Aardewerkensemble uit de waterpoel S76 (inv. nr. 1043).

Figuur 33: Aardewerkensemble uit kuil S207 (inv. nr. 1052).

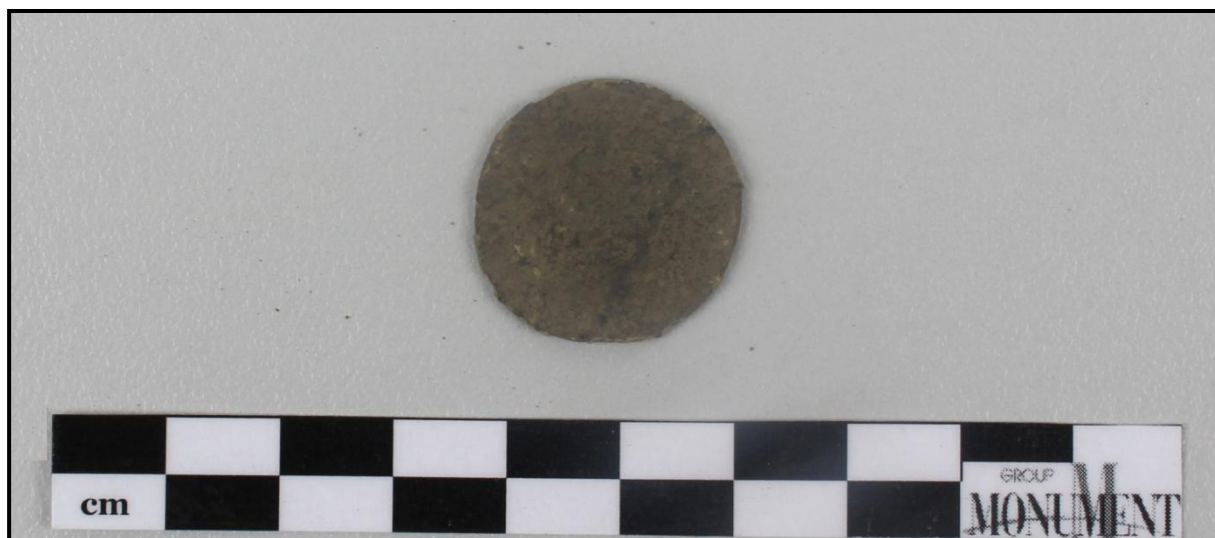
Figuur 34: Tien cent daterend uit 1941 (WOII) uit gracht S35 (inv. nr. 1010).

Figuur 35: Silex uit waterpoel S76 (inv. nr. 1044).

Figuur 36: Schrapnelobus uit WOI (inv. nr. 1012).

Figuur 37: Oord van Karel II (in 1692 geslagen?) (inv. nr. 1018).

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

Het onderzoeksgebied ligt aan de Rumstsestraat, ten zuiden van het centrum van de deelgemeente Reet en ten noorden van het centrum van Rumst. Het wordt algemeen beschouwd als een landschappelijk en bodemkundig gunstige locatie voor menselijke aanwezigheid. Tijdens het archeologisch vooronderzoek fase 2 zijn er 228 sporen aangetroffen, waaronder een negental sporenclusters en een zestiental verschillende grachten en greppels.

Hieronder wordt een chronologie van de site en een algemene interpretatie gegeven. Uiteindelijk worden de vragen, geformuleerd in de Bijzondere Voorwaarden¹⁹, beantwoord.

8.1. Chronologie van de site en algemene interpretatie

8.1.1. IJzertijd (750 – 57 voor Chr.)

In het noordelijk deel van het plangebied werden occupatiesporen gevonden die mogelijk uit de ijzertijd kunnen dateren.

Cluster 1 omvat paalsporen (S159 en S164) en paalkuilen (S158, S160, S166 tot en met S170, S173, S174, S222 en S256) die over de sleuven 18, 19 en 20 en kijkvensters 5 en 6 verspreid werden aangetroffen. Deze sporen kunnen behoren tot een gebouw of meerdere gebouwen en bijstructuren. Waarschijnlijk behoren de paalsporen S166 tot en met S170, S173, S174, S222 en S256 tot een oost-west georiënteerd gebouw (zie figuur 38). Uit paalkuil S249 werd een wandfragment gerecupereerd die de structuur in de ijzertijd dateert, maar op basis van de grootte en de vulling van de paalsporen is een latere (Romeinse of volmiddeleeuwse) datering niet uit te sluiten.

8.1.2. Late ijzertijd/vroege Romeinse periode (475 – 57 voor Chr./ 57 voor Chr. – 150/200 na Chr.)

De late ijzertijd – vroege Romeinse periode lijkt het meest vertegenwoordigd. In het zuidelijk en westelijk deel van het plangebied werden menselijke bewoningssporen uit deze periodes aangetroffen.

¹⁹ S.N., 2013, pp. 1-8.

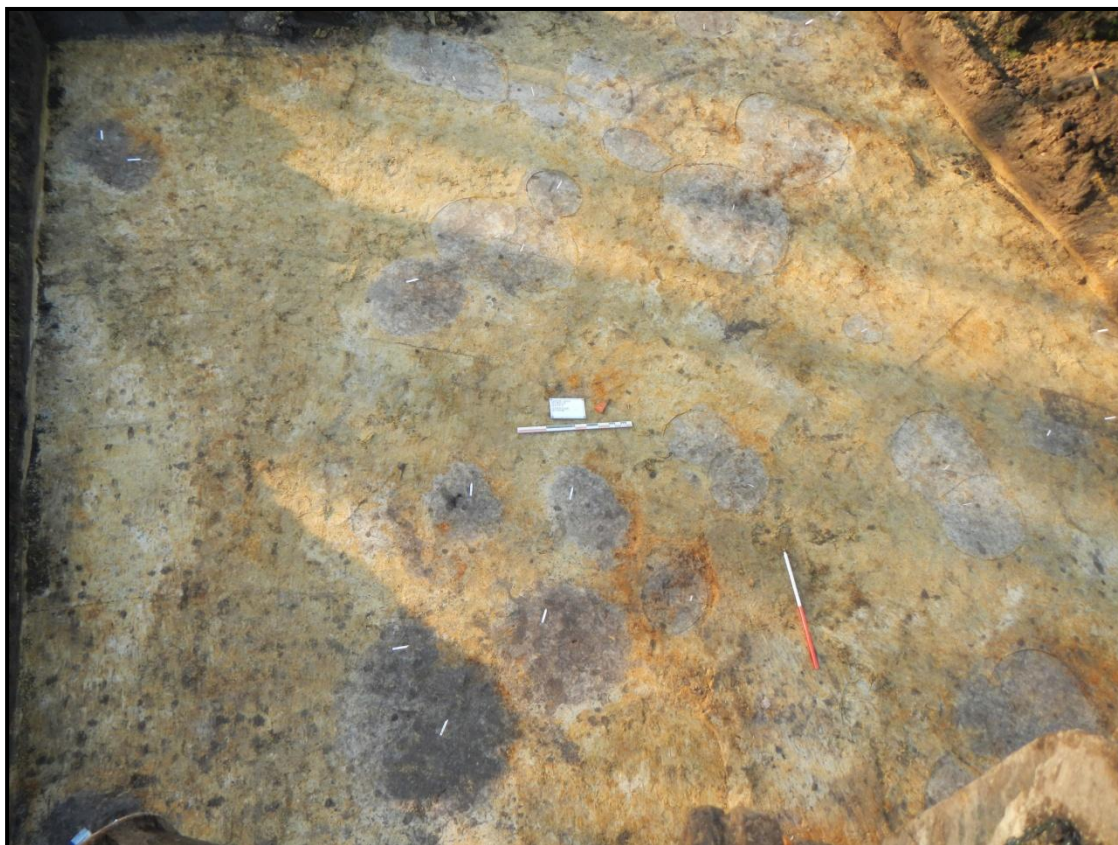
Cluster 2 omvat een concentratie van sporen in sleuf 7 en 8 en in kijkvensters 1 en 2 (zie figuur 39). Het gaat om de paalsporen S65, S67 tot en met S75, S78 tot en met S81, de paalkuilen S83 tot en met S87 en kuil S76. Twee structuren kunnen momenteel onderscheiden worden. Enerzijds een vierpalige spieker (paalsporen S70, S75, S69 en S81) van 1,67 op 3m groot. Anderzijds een groter gebouw waarvan S85 een middenstaander kan zijn en S83, S84, S86, S87 tot de zijbeuken van dit gebouw kunnen behoren. De overige paalsporen kunnen eveneens mogelijk tot een gebouw of bijgebouw behoren, maar dit is minder duidelijk. Kuil S76 had een diameter van ongeveer 2 meter. Aan de hand van twee boringen werd duidelijk dat het spoor ongeveer 40 cm diep was. Hierdoor kan het mogelijk een waterpoel zijn. Het vondstenmateriaal uit S70, S71, S76 en S80 wijst op een late ijzertijd – vroeg Romeinse datering van deze cluster.

Daarnaast bevindt zich een derde cluster van paalsporen en een kuil in sleuf 30 en 31. Het omvat de paalsporen S201 tot en met S203, S210, S212, S213, S215, S218 tot en met S221 en kuil S207, waarbij S215, S218, S219, S220 en S221 mogelijk ofwel een palenrij betreft ofwel deel uitmaken van een oost-west georiënteerd gebouw dat ongeveer 7m breed is (zie figuur 40). Uit kuil S207 werd aardewerk gevonden dat in de late ijzertijd – vroeg Romeinse periode werd gedateerd.

8.1.3. Midden Romeinse periode (150/200 – 260/270 na Chr.)

De midden Romeinse periode lijkt aanwezig te zijn op het terrein. Cluster 4 doet vermoeden dat er in het uiterste zuidelijk deel van het plangebied Romeinse aanwezigheid is geweest.

Cluster 4 bevindt zich in het zuidwesten van sleuf 5 en bestaat uit de sporen S36 en S37. In paalkuil S36 werd een fragment van een Romeinse zoutcontainer uit de midden Romeinse periode gevonden. Op basis van de grootte en de vulling van dit spoor kan verondersteld worden dat het zou kunnen behoren tot een gebouwconstructie. Nabij S36 is paalspoor S37 gelegen. Op basis van de vulling zou dit spoor mogelijk tot dezelfde periode kunnen behoren.

Figuur 38: Zicht op het mogelijk oostwest georiënteerd gebouw (sleuf 18 Kijkvenster 5 en 6).

Figuur 39: Zicht op kijkvenster 1 en 2 met op de voorgrond de mogelijke vierpalige spieker (paalsporen in een rode kleur aangegeven) (sleuf 7 Kijkvenster 1 en 2).

Figuur 40: Zicht op een palenrij of een deel van een gebouw achteraan in het vlak (paalsporen in een rode kleur aangegeven) (sleuf 31 Kijkvenster 4).

8.1.4. Nieuwe tijden (15de eeuw – 18de eeuw na Chr.)

De grachten die gevonden werden, zijn mogelijk perceelsgrachten die te zien zijn op de kaart van Ferraris.

Gracht 1 wordt gevormd door de sporen S43, S53, S59, S104. Mogelijk behoren S32, S44 en S54 ook tot deze gracht, maar verder archeologisch onderzoek zal dit moeten uitwijzen. Indien S32 tot deze gracht behoort dan kent deze eenzelfde verloop als gracht 2. Gracht 1 verdwijnt uit het onderzochte terrein vanaf sleuf 8. Deze gracht werd aan de hand van het weinige vondstenmateriaal in de 16de-18de eeuw gedateerd.

S34, S39, S56, S62, S91, S106, S113, S120 en S134 vormen samen gracht 2. Deze heeft een noordwest-zuidoost verloop en kan vanaf sleuf 4 tot en met sleuf 12 gevolgd worden. Aan de hand van het aardewerk kan deze gracht in de 16de-18de eeuw gedateerd worden.

Gracht 3 wordt gevormd door sporen S38, S57, S63, S90, S107, S114, S121, S133. Een gerecupereerde munt wordt in WOII gedateerd, maar het gevonden aardewerk wordt in

de 16de-18de eeuw (nieuwe tijd) geplaatst. Meest waarschijnlijk is de munt intrusief en moet de grachtvulling eerder als 16de – 18de-eeuws beschouwd worden dan 20ste-eeuws.

8.1.5. Nieuwste tijden (18de eeuw – 21ste eeuw na Chr.)

Gracht 4 wordt gevormd door de sporen S31, S47 en S51. Deze gracht kent in sleuf 4 een noordoost-zuidwest verloop om vervolgens in sleuf 5 en sleuf 6 een noordwest-zuidoost oriëntatie te krijgen. Vanaf sleuf 6 verdwijnt deze uit de proefsleuven. Aan de hand van het vondstenmateriaal kan deze gracht in WOI gedateerd te worden.

8.1.6. Niet gedateerde sporenclusters en niet gedateerde grachten en greppels

Er zijn tal van sporenclusters over het volledige plangebied gevonden die door gebrek aan vondstenmateriaal niet gedateerd konden worden. Mogelijk kunnen deze sporen in de ijzertijd, midden Romeinse of volmiddeleeuwse periode gedateerd worden, maar verder onderzoek zal dit moeten uitwijzen. Op de overzichtskaart in bijlage worden ze gekarteerd volgens hun waarschijnlijke datering.

- cluster 5 omvat de paalsporen S60, S93, S94, S95, S98, S99, S102 en S103. Deze cluster ligt verspreid over het noordoostelijke gedeelte van de sleuven 7 en 8, in het oostelijk deel van de site. Het kan hier eveneens gaan om vierpalige spiekers en een gebouw. Aan de hand van de vulling betreft het mogelijk sporen uit de ijzertijd gaan;
- cluster 6 ligt verspreid over het zuidwesten van sleuf 12 en sleuf 13, in het centrale deel van het plangebied. Het omvat de paalsporen S125 en S126 en de paalkuilen S128, S129 en S139. Deze sporen zouden mogelijk tot verschillende structuren (o.a. gebouwen, spiekers,...) kunnen behoren. Aan de hand van de vulling kunnen het mogelijk sporen uit de ijzertijd zijn;
- cluster 7 is gesitueerd in het noordoosten van sleuf 4, 5 en 6, in het oostelijk deel van de site. Het omvat de paalsporen en kuilen S29, S30, S45, S46, S48, S49, S50 en S52. Mogelijk gaat het hier om paalsporen behorend tot een gebouwplattegrond en enkele vierpalige spiekers. Kuil S52 kan mogelijk wijzen op de nabijheid van een gebouw. Aan de hand van de vulling kunnen ze uit de Romeinse of in de volmiddeleeuwse periode dateren;
- verschillende paalsporen en -kuilen (S144, S145, S147 en S149) liggen in het centrale deel van het plangebied, verspreid over de sleuven 14 en 15 (cluster 8). Ze behoren waarschijnlijk tot één of meerdere structuren, gebouwen of bijgebouwen. Aan de hand van hun vulling kunnen ze mogelijk tot de Romeinse of

volmiddeleeuwse periode behoren. Een vroegere datering is wel niet uit te sluiten;

- in het noordoosten van sleuf 21 ligt een groepje paalkuilen die mogelijk tot een gebouw of andere structuur kunnen behoren (cluster 9). Het gaat om S180, S181, S183 tot en met S188. Uit S187 werd rode baksteen gerecupereerd waardoor een datering van deze cluster uitbleef. Aan de hand van de vulling kan een Romeinse of volmiddeleeuwse datering niet uitgesloten worden.

Daarnaast werden er veel grachten en greppels opgemerkt die geen vondstenmateriaal bevatte. Op basis van de vulling kunnen mogelijk twee greppels uit de late ijzertijd of de vroeg Romeinse periode dateren, terwijl de meeste greppels waarschijnlijk teruggaan tot het begin van de nieuwe tijden. Ze komen mogelijk overeen met perceelsgrenzen die op de kaart van Ferraris te zien zijn. Verder cartografisch onderzoek moet dit uitwijzen.

Twee grachten dateren waarschijnlijk uit de late ijzertijd of de vroeg Romeinse periode, er is echter onvoldoende vondstmateriaal om dit met zekerheid te zeggen:

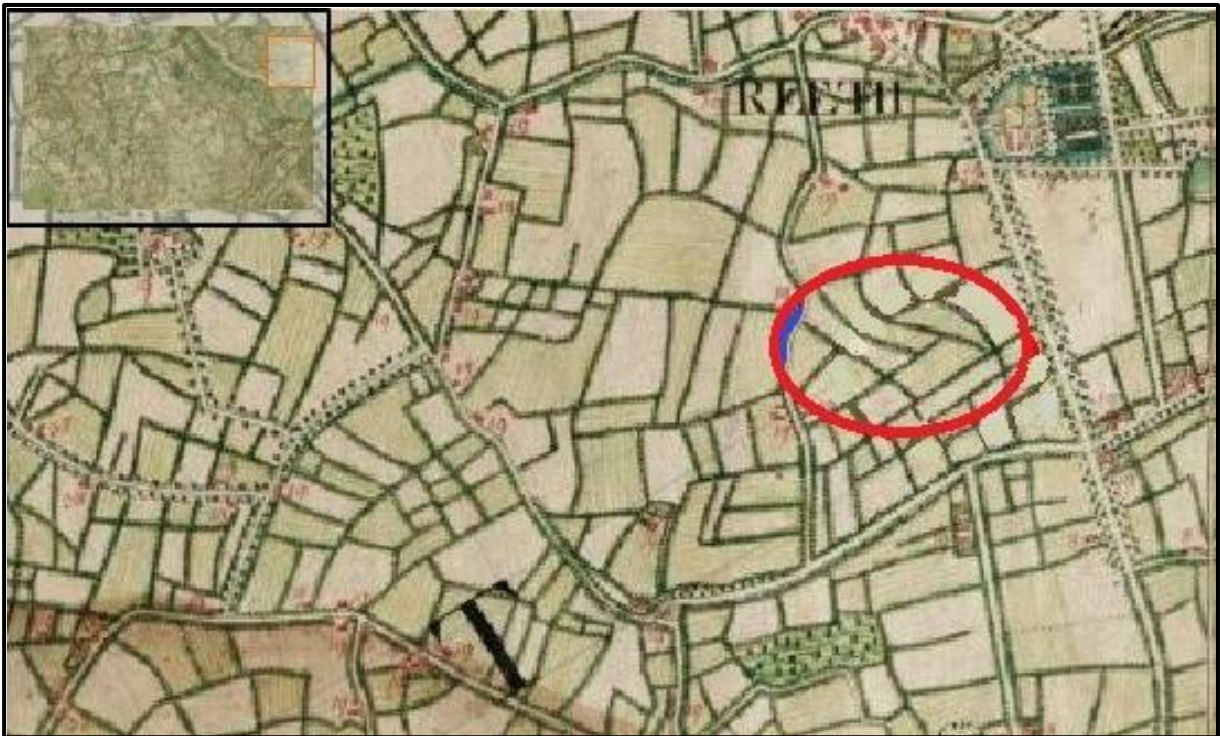
- gracht 5 werd enkel in sleuf 21 opgemerkt. Het gaat om spoor S182 en is eerder een greppel. Het spoor is noordzuid georiënteerd. Aan de hand van de vulling kan deze greppel tot de late ijzertijd of de vroeg Romeinse periode behoren;
- gracht 6 kent eveneens een meanderende noordzuid oriëntatie. Deze gracht omvat de sporen S163, S171, S172 en S190. Uit S163 werd er een versinterd brokje metaal of een fragment van een metaalslak gerecupereerd.

Grachten die mogelijk vanaf de nieuwe tijden voorkomen:

- gracht 7 werd enkel in sleuf 4 opgemerkt. Het gaat om S28. Deze gracht had een noordwest-zuidoost oriëntatie;
- gracht 8 omvat S33, S41, S55, S61, S92, S105, S112, S119. De gracht kan vanaf sleuf 4 tot en met sleuf 11 gevolgd worden en kent een noordwest-zuidoost verloop;
- gracht 9 kan gevolgd worden vanaf sleuf 6 tot en met sleuf 13. Het gaat om S58, S64, S89, S109, S117, S122, S131 en S138. De noordwest-zuidoost gerichte gracht kan mogelijk ontstaan zijn uit S38 (in sleuf 5). Verder onderzoek kan hierover uitsluitsel bieden;
- S66, S88, S110, S118, S122, S132 en S137 vormen samen gracht 10. De gracht is noordzuid georiënteerd en kan vanaf sleuf 7 tot en met sleuf 13 gevolgd worden. Ter hoogte van S122 kruisen gracht 7 en 8 elkaar;

- gracht 11 betreft de sporen S130 en S140. Mogelijk ontstaat deze gracht in S122 in sleuf 11. Vanaf sleuf 13 kan deze gracht niet meer gevolgd worden. De gracht is noordwest-zuidoost georiënteerd;
- gracht 12 wordt gevormd door S143, S146 en S154, loopt in de sleuven 14 tot en met 16 en volgt een noordzuid oriëntatie;
- gracht 13 kan gevolgd worden vanaf sleuf 14 tot en met sleuf 17. Het gaat om S142, S149, S152 en S156. De gracht kent een noordzuid verloop;
- S141, S150, S151 en S157 vormen samen gracht 14. Deze gracht loopt parallel met gracht 11 en kent dan ook eenzelfde verloop;
- gracht 15 omvat de sporen S161, S165, S177, S189 en S192 en kan gevolgd worden vanaf sleuf 18 tot en met sleuf 22 en heeft een meanderend noordzuid verloop;
- S193, S194, S195, S196, S197, S198, S199, S200, S204, S205 en S206 vormen samen gracht 16. Het zou hier echter kunnen gaan om een weg met grachtensysteem, die een noordzuid meanderend verloop kent. De weg zou dan vertegenwoordigd worden door S195 in sleuf 25, S197 in sleuf 29, S200 in sleuf 30 en S206 in sleuf 31 (cfr. *infra*).

Tijdens het onderzoek kwam mogelijk een wegtracé aan het licht dat te zien is op de kaart van Ferraris (zie figuur 41). Het gaat om S195 in sleuf 25, om S197 in sleuf 29, om S200 in sleuf 30 en om S206 in sleuf 31. De kleur van deze vulling is in alle sleuven hetzelfde: een donkergrijze kleur met vrij matige bioturbatie (bruine, gele en witte vlekken in de vulling) (zie figuur 42). Op basis van de vulling gaat deze waarschijnlijk terug tot het begin van de nieuwe tijden. Verder cartografisch onderzoek zou moeten achterhalen of het nu al dan niet over een wegtracé gaat en uit welke periode het dateert.

Figuur 41: De kaart van Ferraris met in de rode cirkel het plangebied en het mogelijke wegtracé in blauw aangeduid (© http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html).

Figuur 42: Op de voorgrond mogelijk een deel van een wegtracé (sleuf 25 S124 en S125).

8.2. De onderzoeksvragen

Na het veldwerk kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

- *zijn er sporen aanwezig?*

Ja, het archeologisch onderzoek bracht een aanzienlijke hoeveelheid sporen aan het licht.

- *zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*

Weinig sporen waren van natuurlijke aard. Het betreft grondverkleuringen door bodemvorming, plantaardige of dierlijke ingrepen. Daarnaast waren er nog enkele verkleuringen waarvan niet met zekerheid geweten is of het om natuurlijke sporen of paalsporen/-kuilen gaat. Verder onderzoek zal dit moeten uitwijzen.

Het overgrote deel van de aangetroffen sporen is te linken aan menselijke activiteit, ze liggen over het gehele terrein verspreid. Het betreft 49 paalsporen en 52 paalkuilen. Daarnaast zijn er een drietal sporen waarvan niet met zekerheid gezegd kan worden of het om kuilen of paalkuilen gaat. Tenslotte werden er drie kuilen en heel wat greppels en grachten aangetroffen.

- *hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*

De menselijke en natuurlijke processen hebben invloed gehad op de zichtbaarheid en de bewaring van de sporen. Recente archeologische sporen zijn gemakkelijk te zien, maar oudere archeologische sporen zijn moeilijker te detecteren aangezien zij gedurende een langere periode onderhevig waren aan bioturbatie en uitloging. Ondanks de moeilijke zichtbaarheid zijn de sporen zelf goed bewaard.

- *maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

Ja, er zijn indicaties voor hoofdgebouwen, bijgebouwen, spiekers en palenrijen en dit voor de ijzertijd, late ijzertijd – vroeg Romeinse periode en midden Romeinse periode. Daarnaast zijn er enkele sporenclusters die mogelijk tot de ijzertijd, late ijzertijd – vroeg Romeinse periode en middeleeuwen kunnen behoren.

- *welk(e) de(e)l(en) van het terrein komen in aanmerking voor het vervolgonderzoek*

Ervan uitgaande dat het terrein volledig zal worden verstoord door de geplande werken, wordt een vervolgonderzoek aanbevolen voor het grootste deel van het terrein. De advieszone heeft een totale oppervlakte van ca. 4,3ha (zie advieskaart in bijlage).

- *welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?*

Verder archeologisch onderzoek zal uitsluitend moeten brengen over welke structuren nu juist in de verschillende clusters voorkomen. Er dient achterhaald te worden of het om gebouwen, bijgebouwen, spiekers, palenrijen, grachten of een weg gaat. Daarnaast moet achterhaald worden uit welke periode deze structuren dateren. Natuurwetenschappelijk en cartografisch onderzoek mag hierbij niet ontbreken.

De paalsporen en kuilen die in de ijzertijd werden gedateerd bevinden zich in het noordelijk en zuidelijk deel van het plangebied, terwijl de Romeinse sporen in het zuiden van het plangebied aanwezig zijn. Verspreid over het terrein liggen de sporen uit de nieuwe en nieuwste tijden. Een topografische en geologische verklaring kan niet uitgesloten worden. Verder onderzoek zal dit moeten uitwijzen.

- *welke vraagstellingen zijn voor eventueel vervolgonderzoek relevant?*
 - Wat is de aard, de verspreiding en de datering van de sporen?
 - Zijn er structuren te herkennen? Wat is de aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, spreiding en ruimtelijke samenhang?
 - Wat is de relatie tussen de sporen binnen en tussen de verschillende periodes?
 - Wat is de relatie met het landschap?
 - Wat is het belang en de betekenis van de site binnen de bestaande kennis over de geschiedenis van Rumst en de ruimere regio?
 - Wat is het belang van de site binnen de bestaande kennis van gelijkaardige sites?
 - Kunnen de interpretaties van het vooronderzoek fijngesteld worden?

9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Naar aanleiding van de geplande kleiuitbating aan de Rumstsestraat in Rumst werden er 5 zones onderzocht door middel van 30 proefsleuven (2 in fase 1, 28 in fase 2) en 7 kijkvensters (1 in fase 1, 6 in fase 2). In totaal werden 256 sporen (28 in fase 1, 228 in fase 2) gedocumenteerd.

Op basis van de archeologische prospectie kan worden besloten dat zich op het terrein een archeologische site bevindt met sporen uit verschillende periodes. De paalsporen, paalkuilen en kuilen die aangetroffen werden, konden aan de hand van het vondstenmateriaal in de (late) ijzertijd, vroege en midden Romeinse periode, nieuwe en nieuwste tijd gedateerd worden.

Het proefsleuvenonderzoek heeft duidelijk aangetoond dat er zich op de onderzochte zone verschillende sporen van bewoning uit verschillende periodes situeren. Verder archeologisch onderzoek dient de bevindingen uit deze prospectie verder aan te vullen en te verfijnen (type gebouwen, datering, ruimtelijke spreiding enz.).

Uit de prospectie blijkt ook dat de paalsporen en kuilen die in de ijzertijd werden gedateerd, zich in het noordelijk deel van het plangebied bevinden. De late ijzertijd – vroeg Romeinse sporen komen in het westen en zuiden van het plangebied voor. De midden Romeinse sporen liggen in het zuiden van het onderzochte gebied. Verspreid over het terrein liggen de sporen en vondsten uit de nieuwe en nieuwste tijden. Naar vervolgonderzoek toe zal het interessant blijken om na te gaan of er inderdaad gesteld kan worden dat bepaalde periodes zich ook op andere delen van het terrein vestigden/concentreerden.

Er van uitgaande dat het terrein volledig zal worden verstoord door de geplande werken, wordt een vervolgonderzoek aanbevolen voor het grootste deel van het terrein. De advieszone heeft een totale oppervlakte van ca. 4,3ha (zie advieskaart in bijlage). Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

10. SYNTHESE

In het kader van een geplande kleiontginning langsheen de Rumstsestraat te Reet (deelgemeente van Rumst, provincie Antwerpen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 1 juli en van 9 tot en met 13 december 2013 een prospectie met ingreep in de bodem uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was Wienerberger nv. Aangezien de ontginning gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem werd door Onroerend Erfgoed, voorafgaand aan de werken, een archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven geadviseerd. Doel van het onderzoek betreft de registratie van de bewaring van de bodem en de archeologische resten ter hoogte van de bedreigde locatie. De prospectie is uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed. De oppervlakte van het plangebied bedraagt ongeveer 5,7ha en is onderzocht door middel van 30 proefsleuven en 7 kijkvensters. Hierdoor werd er 7103,1m² of ongeveer 12,46% van het totale terrein opengelegd. Er werden 256 sporen en 48 profielen gedocumenteerd.

Uit het bodemonderzoek bleek dat de bodem deels overeenkwam met de bodemkaart. Het zuidoostelijk deel van het plangebied bestond uit een matig droge, lemige zandgrond (Scc). Naarmate het centrale en het westelijk deel van het plangebied (zone 2, 3, 4 en 5) werd bereikt, ging de bodem over in een matig natte, lichte zandleemgrond (Pdc). Op de meeste plaatsen was de sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont verdwenen, waarschijnlijk door antropogene processen. Deze B-horizont werd wel nog aangetroffen in het noordelijk deel van het plangebied, maar aangezien ze menselijke invloed heeft ondergaan diende ze als een Ap-horizont te worden aangeduid. In het noordoostelijk deel van het plangebied werd er geen B-horizont aangetroffen, maar werd wel een begraven ploeglaag aangesneden.

Naast een klein aantal natuurlijke sporen werden er heel wat archeologische, antropogene grondsporen waargenomen. Het betreft paalsporen, paalkuilen, kuilen, greppels en grachten. De paalsporen en paalkuilen kunnen mogelijk behoren tot (bij)gebouwen, palenrij(en) en spiekers. Daarnaast kon er een waterpoel, een wegtracé en een grachtensysteem getraceerd worden. Het vondstenmateriaal bestond uit silex en handgevormd aardewerk uit de (late) ijzertijd tot midden Romeinse periode en keramiek en metalen voorwerpen uit de nieuwe en nieuwste tijd.

Er van uitgaande dat het terrein volledig zal worden verstoord door de geplande werken, wordt een vervolgonderzoek aanbevolen voor het grootste deel van het terrein. De advieszone heeft een totale oppervlakte van ca. 4,3ha (zie advieskaart in bijlage).

Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

11. LITERATUUR

- **Onuitgegeven bronnen**

Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Rumst, Rumstsestraat, Kleiontginning.

REYNS N., CLEDA B. en DIERCKX L., 2013. *Archeologisch vooronderzoek Reet (Rumst) – Beukendreef “Hoogvelden”*. Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 130).

SCHELTJENS S., 2008. *Onderzoek naar Gallo-Romeinse phalerae als onderdeel van Romeinse militaire paardenuitrusting. De militaire site te Rumst-Molenveld als uitgangspunt voor de studie van Gallo-Romeinse phalerae in Vlaanderen* (Masterpaper Vrije Universiteit Brussel).

- **Uitgegeven bronnen**

AMERYCKX J. B., VERHEYE W. en VERMEIRE R., 1995. *Bodemkunde, bodemvorming, bodemeigenschappen, de bodems van België, bodembehoud en –degradatie, bodembeleid en bodempolitiek*. Gent.

VAN DEN BROEKE P. W., 2012. *Het handgevormde aardewerk uit de ijzertijd en de Romeinse tijd van Oss-Ussen. Studies naar typochronologie, technologie en herkomst*. Leiden.

VAN RANST E. en SYS C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, Gent.

- **Internetbronnen**

http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html

<http://cai.ergoed.net>

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:RumstLocatie.png>

http://dgtl.kbr.be:8881/R/H8QTAKQ2IE26D9IG1EILK8NREEXYD45JGP55PD1DJFYUM1LC5R-01872?func=collections&collection_id=3885

<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>

<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/dhm/#>

http://gisgeoloket.provant.be/SilverlightViewer_1_9/Viewer.html?Viewer=AtlasBuurtwegen

http://www.emabb.be/Nl/nl_SteenbRup.htm

http://www.provant.be/binaries/2%20fysische%20geografie_tcm7-15054.pdf

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/20234>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/20696>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/20697>

https://maps.google.be/maps?hl=nl&rlz=1T4ACPW_nl__BE411&tab=wl

12. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Evaluatierapport fase 1
- Bijlage 2: Situeringsplan
- Bijlage 3: Overzichtsplan
- Bijlage 4: Detailplannen
- Bijlage 5: Profiel- en coupeplannen
- Bijlage 6: Faseringsplan met advieszone
- DVD met daarop alle foto's, plannen, inventarissen, dit rapport en bijlagen

BIJLAGE 1: EVALUATIERAPPORT FASE 1

- Algemeen

In opdracht van Wienerberger nv is door een team van Monument Vandekerckhove nv een prospectie met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven uitgevoerd ter hoogte van de Rumstsestraat in Rumst op 1 juli 2013. De aanleiding van dit onderzoek betreft het ontginnen van klei uit de ondergrond ter hoogte van het plangebied. Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem omvat bijgevolg de identificatie en de registratie van de archeologische resten en graad van verstoring van het terrein.

Het plangebied aan de Rumstsestraat in Rumst is gelegen in een zone met landbouw en ontginning van klei en is voorafgaand aan het vooronderzoek in gebruik als weiland. De oppervlakte van het plangebied bedraagt ongeveer 5,7ha, waarvan de bodem gekarteerd is als een matig droge, lemige zandgrond (Scc) tot een matig natte, lichte zandleemgrond (Pdc). Tijdens de eerste fase van het onderzoek is de zuidelijke zone (zone 1) van het plangebied behandeld, waarbij ongeveer 3500m² onderzocht is door middel van twee proefsleuven (werkput 1 en 2) en een kijkvenster (werkput 3).

Figuur 1: Overzicht in oostelijke richting van werkput 1 met zicht op natuurlijke sporen.

Figuur 2: Overzicht in oostelijke richting van werkput 2.

Figuur 3: Overzicht in oostelijke richting van werkput 3 met zicht op een vierpalige spijker.

- Voorlopige resultaten

Tijdens het archeologisch vooronderzoek aan de Rumstsestraat zijn in totaal 27 sporen gedocumenteerd, waarvan de meerderheid laat- of postmiddeleeuwse greppels betreft. In de centrale zone van werkput 1 zijn daarentegen drie paalkuilen aangetroffen, zodat een kijkvenster ingeplant is tussen de proefsleuven. Hierbij zijn drie paalkuilen aan het licht gebracht en kan een vierpalige spijker herkend worden. De centrale en oostelijke zones van de werkputten worden doorsneden door greppels en kuilen, die op basis van stratigrafie en vondsten in de late of postmiddeleeuwen gedateerd worden.

Aangezien zone 1 van het plangebied grotendeels ingenomen is door greppels en kuilen uit de late of postmiddeleeuwen, is besloten om geen aanbeveling te geven voor verder onderzoek. Bijgevolg zijn de geregistreerde paalkuilen gecoupeerd, gefotografeerd, getekend en afgewerkt. Met uitzondering van een fragmentaire afslag uit vuursteen, werden hierbij geen vondsten aangetroffen, zodat er geen aanwijzingen voorhanden zijn met betrekking tot de datering.

Verscheidene meldingen in de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) duiden echter op archeologische resten van bewoning en begraving tijdens de ijzertijd en de Romeinse periode in de omgeving van het plangebied. Ter hoogte van de Kattenberg, gelegen ten zuiden van het onderzoeksgebied aan de Rumstsestraat, is omstreeks 1877 een grafveld uit de ijzertijd of de vroege Romeinse periode aangesneden tijdens het winnen van klei (CAI nr. 105352). De vraag rest of de sporen aangetroffen bij het vooronderzoek aan een nederzetting uit deze periode toebehoord hebben.

Figuur 4: Overzicht van vier greppels uit de late of postmiddeleeuwen ter hoogte van werkput 1 in vlak.

Figuur 5: Paalkuil S5 ter hoogte van werkput 1 in coupe.

- Aanbevelingen vervolgonderzoek

Naar aanleiding van de geplande kleiuitbating aan de Rumstsestraat in Rumst heeft een archeologische prospectie met ingreep in de bodem plaatsgevonden, waarbij zone 1 van het plangebied onderzocht is door middel van twee proefsleuven en een kijkvenster. In totaal zijn 27 sporen gedocumenteerd, waaronder zeven paalkuilen. Tijdens couperen en afwerken van deze sporen zijn echter geen vondsten verzameld die inzicht kunnen geven betreffende de datering van de archeologische site. Daarnaast zijn verschillende greppels aangetroffen, die de teelaarde deels doorsnijden en vondsten uit de late en postmiddeleeuwen hebben opgeleverd. Een vervolgonderzoek voor deze zone wordt niet geadviseerd.

De resultaten van het vooronderzoek tonen aan dat zone 1 van het plangebied wordt doorkruist door talrijke noord-zuid georiënteerde greppels vanaf de late middeleeuwen. Ter hoogte van de centrale zone is mogelijk een perifere zone met randstructuren uit de ijzertijd of de Romeinse periode aangesneden. Aangezien zone 2 van het plangebied nog onderzocht moet worden, is het mogelijk dat de bewoning zich uitstrekt ten noorden van deze perifere zone.

Figuur 6: Bodemprofiel ter hoogte van de centrale zone in werkput 2 met zicht op een gebioturbeerde laag tussen de teelaarde en de moederbodem.

Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

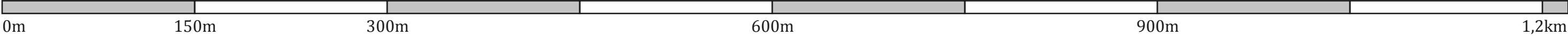
Bijlage 2
Situeringsplan

- Projectgebied
- Proefsleuven

Verg.nr. 2014/009

GROUP
MONUMENT

Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

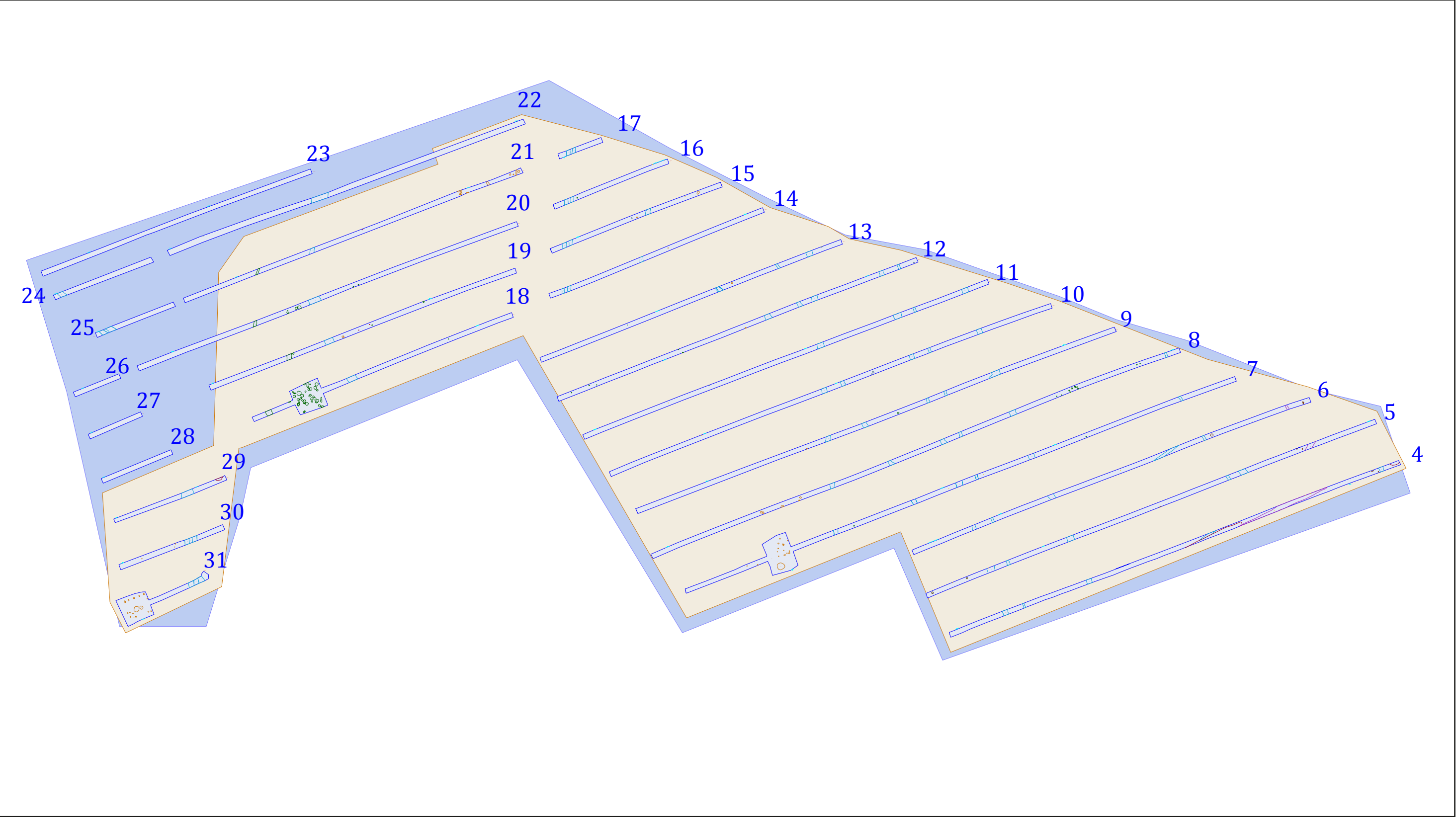
Bijlage 3
Overzichtsplan

Verg.nr. 2014/009

- Projectgebied
- Proefsleuven
- Sleufnummers

GROUP
MONUMENT

Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

Bijlage 4.1
Detailplan 1

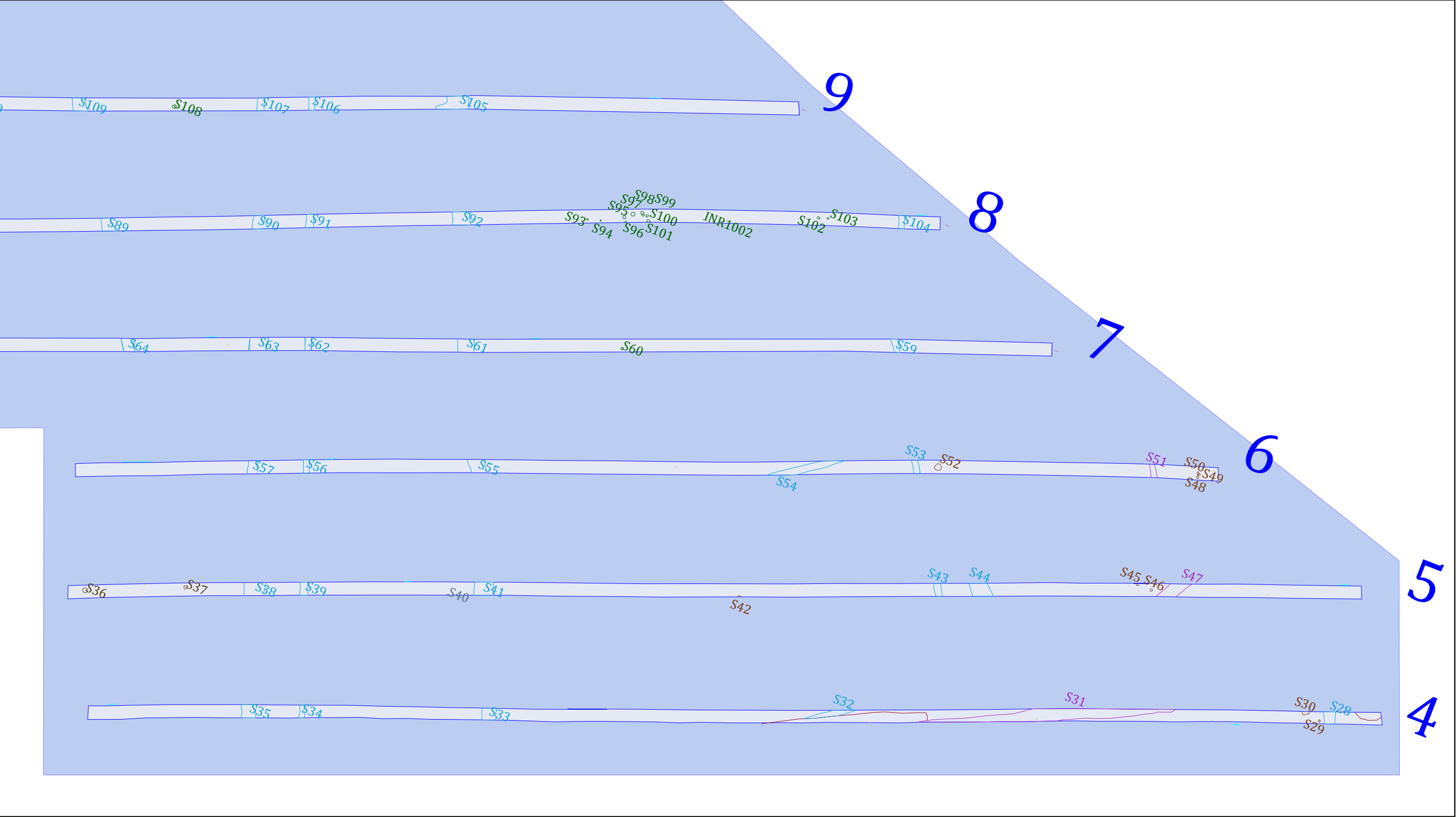
- Projectgebied
- Proefsleuven
- Sleufnummers

- (late) ijzertijd
- Vroeg Romeins
- Midden Romeins
- Romeins / volmiddeleeuws
- Nieuwe tijden
- Nieuwste tijden

Verg.nr. 2014/009

GROUP
MONUMENT

Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

Bijlage 4.2
Detailplan 2

- Projectgebied
- Proefsleuven
- Sleufnummers

- (late) ijzertijd
- Vroeg Romeins
- Midden Romeins
- Romeins / volmiddeleeuws
- Nieuwe tijden
- Nieuwste tijden

Verg.nr. 2014/009

GROUP
MONUMENT

Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

Bijlage 4.3
Detailplan 3

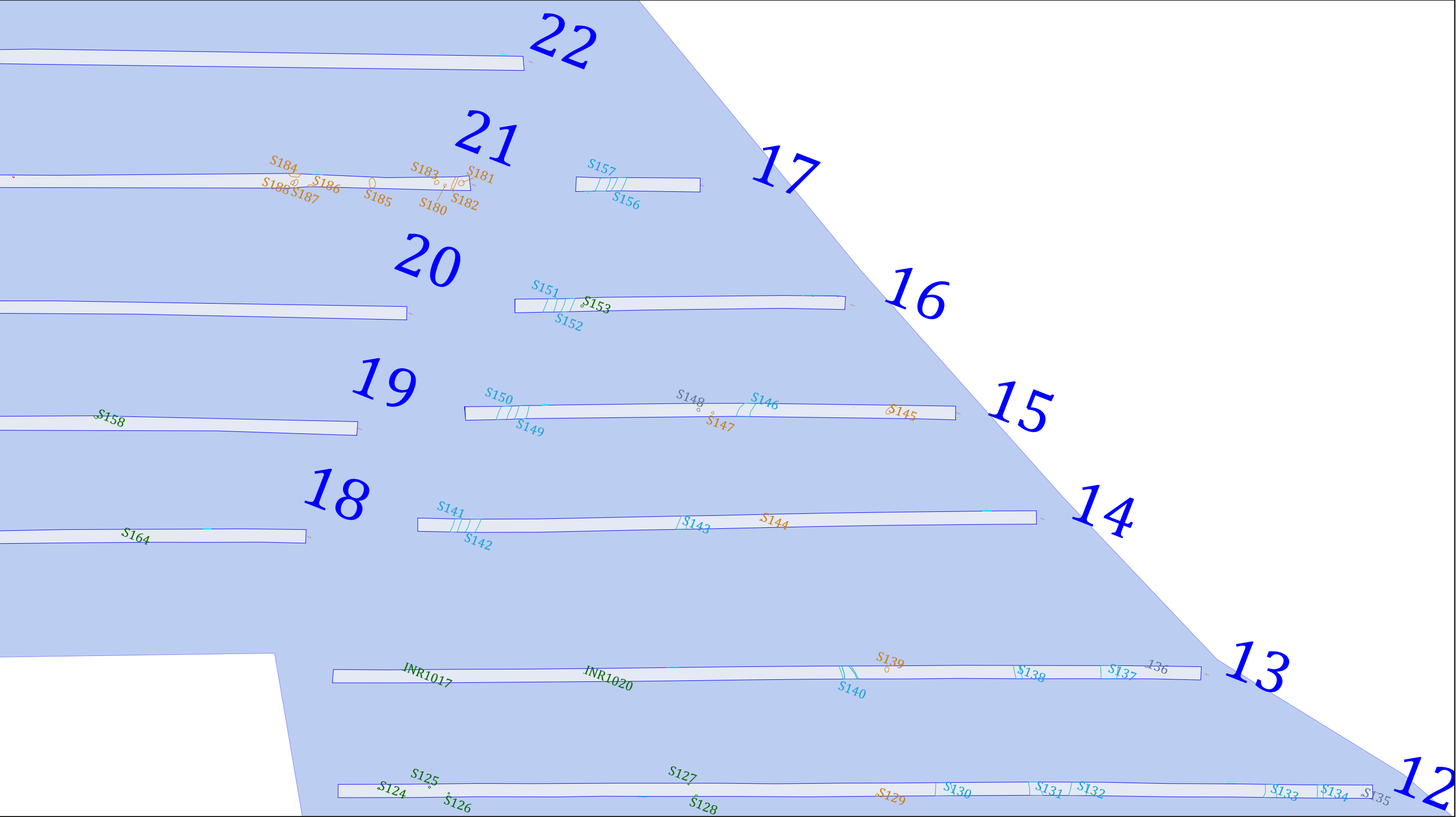
- Projectgebied
- Proefsleuven
- Sleufnummers

- (late) ijzertijd
- Vroeg Romeins
- Midden Romeins
- Romeins / volmiddeleeuws
- Nieuwe tijden
- Nieuwste tijden

Verg.nr. 2014/009

GROUP
MONUMENT

Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

Bijlage 4.4
Detailplan 4

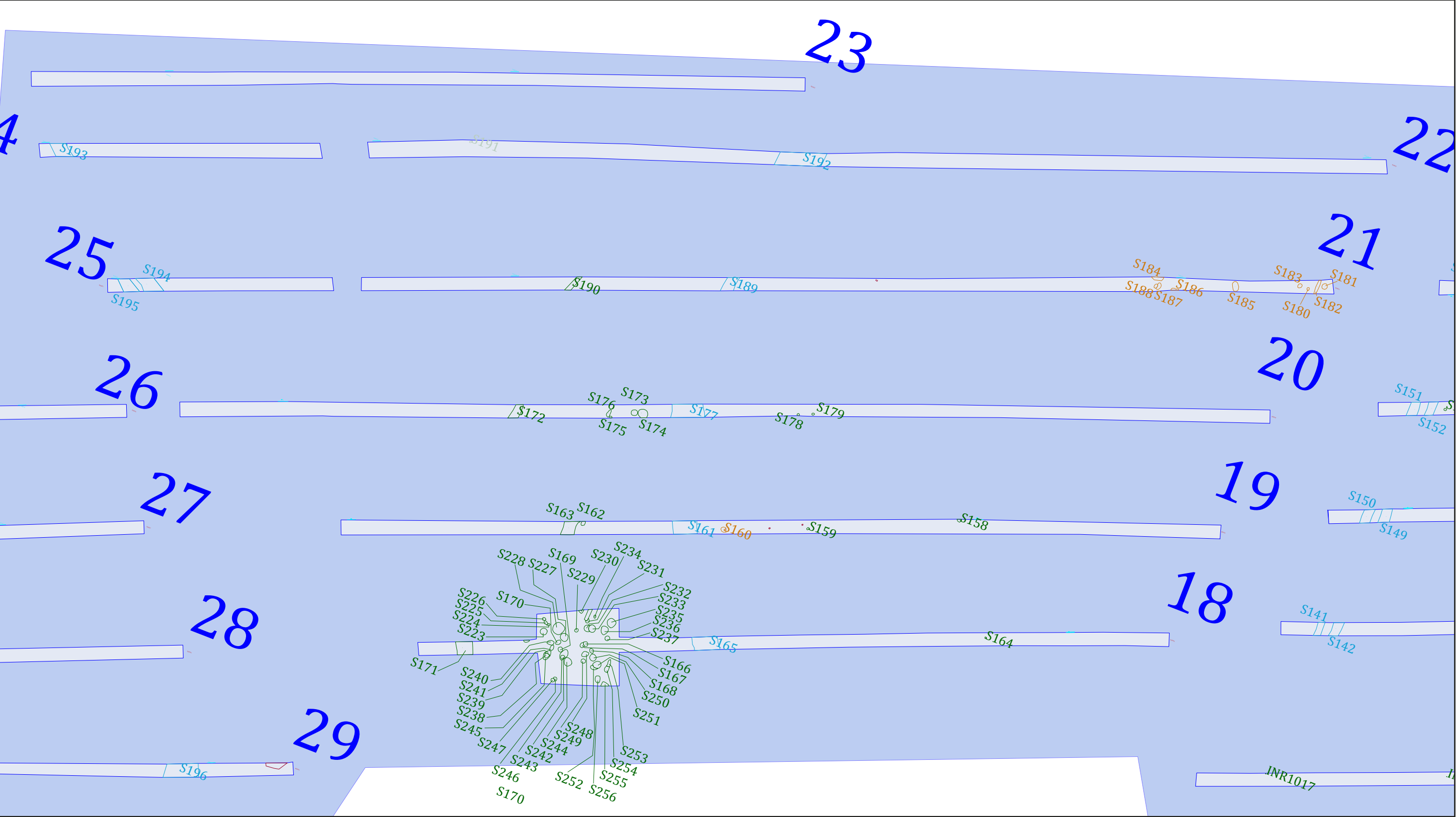
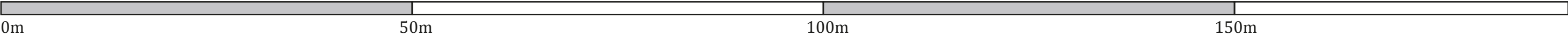
- Projectgebied
- Proefsleuven
- Sleufnummers

- (late) ijzertijd
- Vroeg Romeins
- Midden Romeins
- Romeins / volmiddeleeuws
- Nieuwe tijden
- Nieuwste tijden

Verg.nr. 2014/009

GROUP
MONUMENT

Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

Bijlage 4.5
Detailplan 5

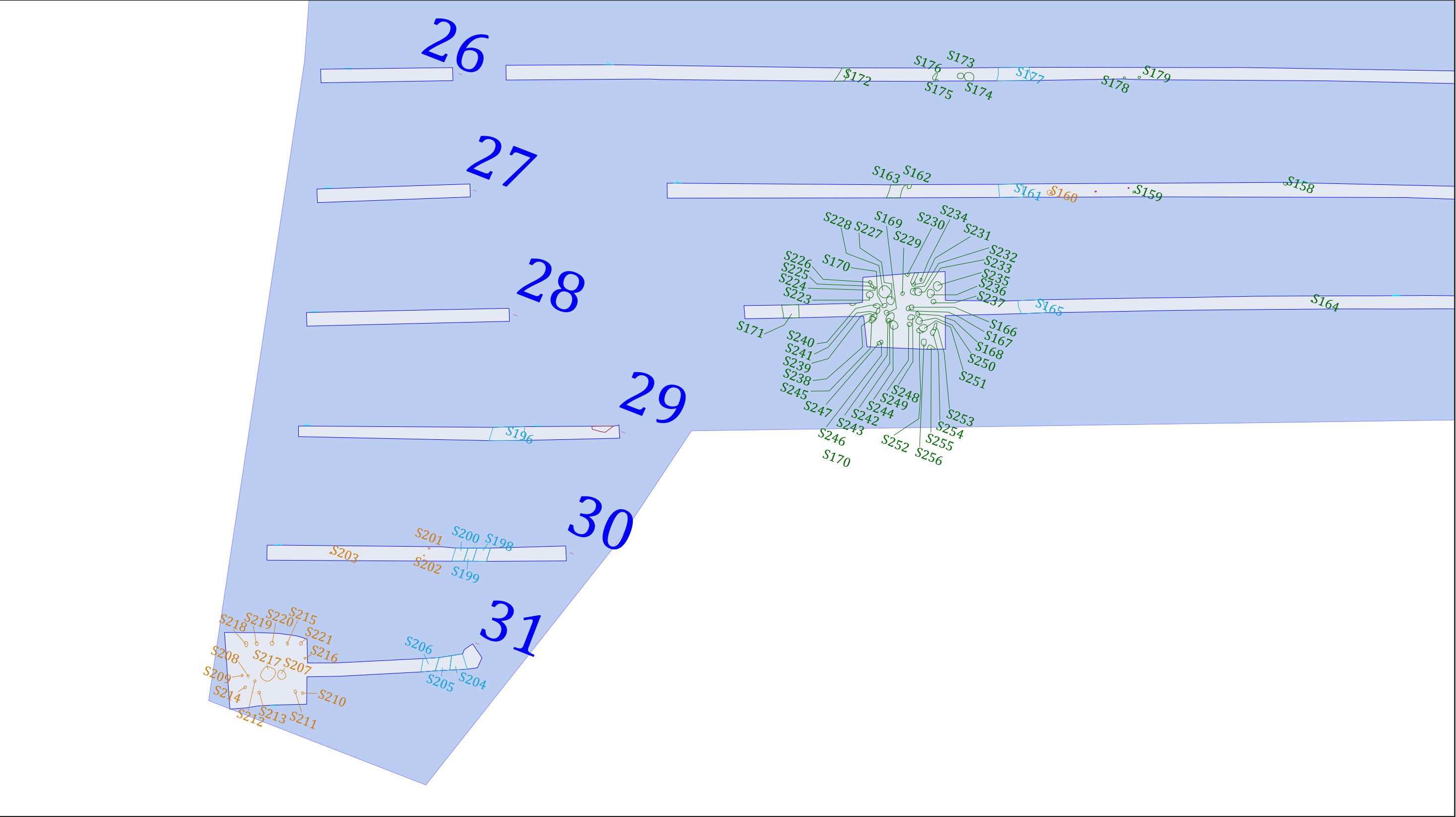
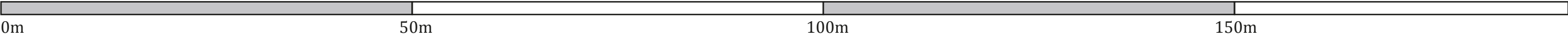
- Projectgebied
- Proefsleuven
- Sleufnummers

- (late) ijzertijd
- Vroeg Romeins
- Midden Romeins
- Romeins / volmiddeleeuws
- Nieuwe tijden
- Nieuwste tijden

Verg.nr. 2014/009

GROUP
MONUMENT

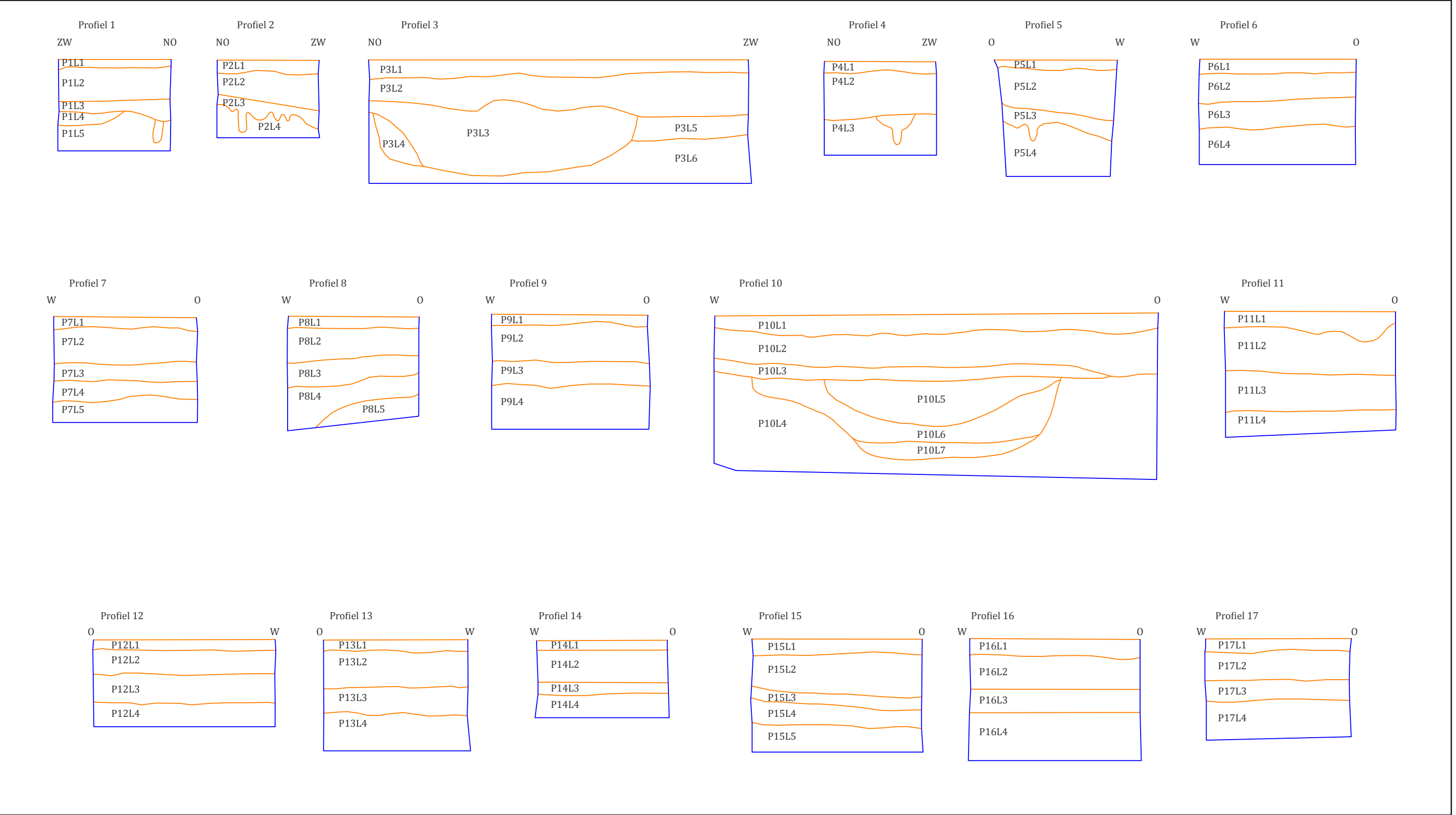
Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

Bijlage 5.1
Profiel en coupeplannen 1

Verg.nr. 2014/009

- Gelaagdheid
- Uitgraving

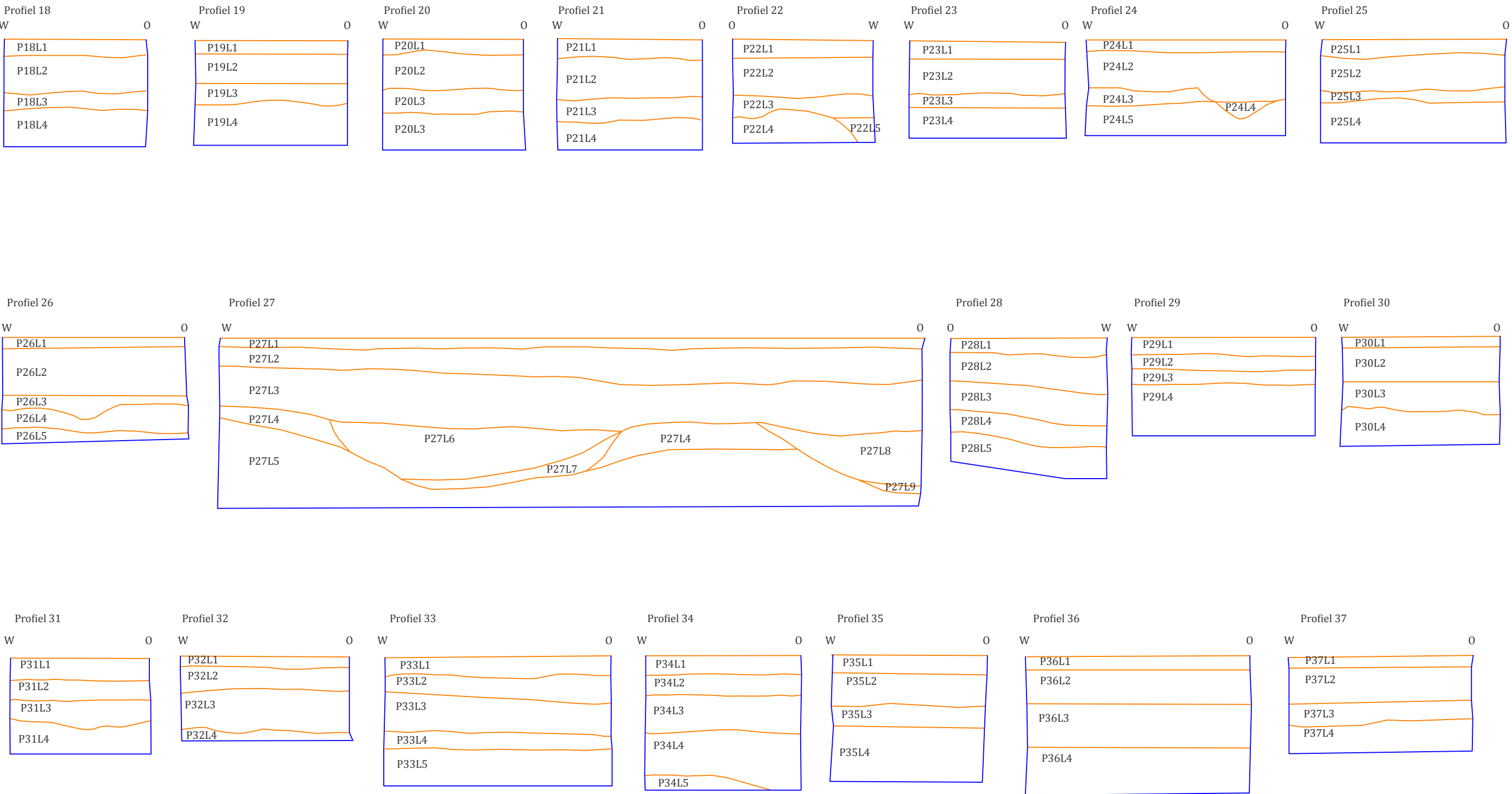
Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

Bijlage 5.2
Profiel en coupeplannen 2

Verg.nr. 2014/009

- Gelaagdheid
- Uitgraving

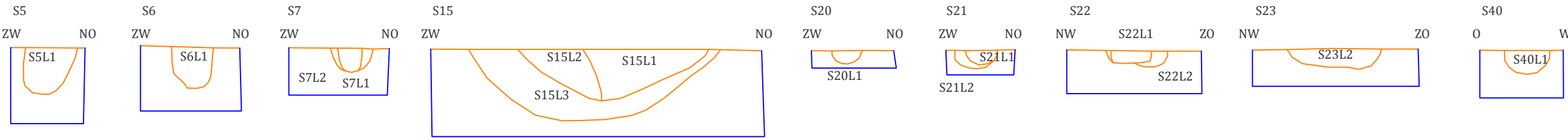
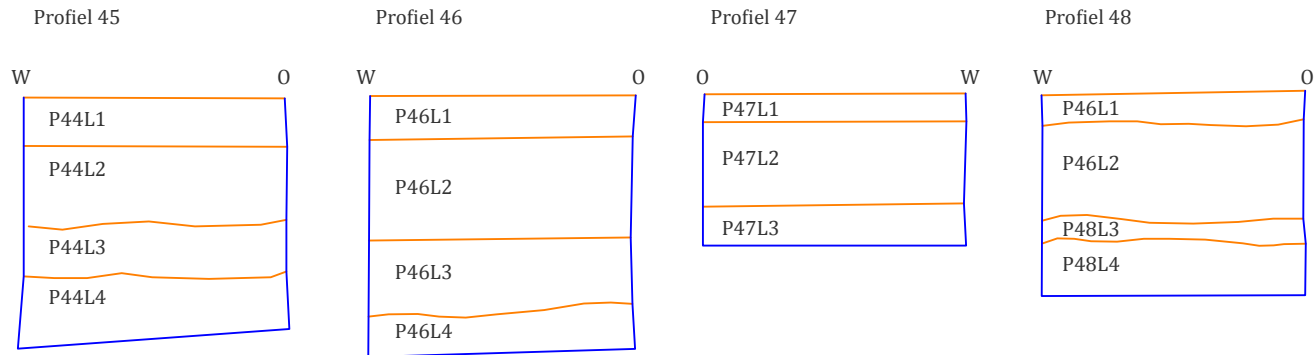
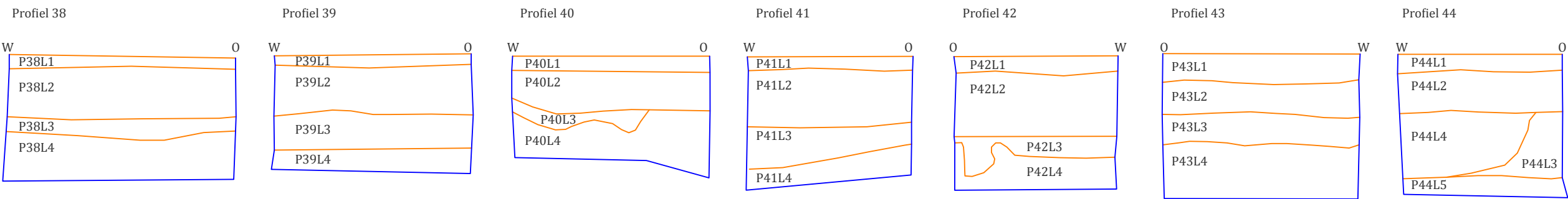
Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

Bijlage 5.3
Profiel en coupeplannen 3

Verg.nr. 2014/009

- Gelaagdheid
- Uitgraving

Archeologisch vooronderzoek
Rumst
Rumstsestraat

Bijlage 6
Advieszone en faseringsplan

- Projectgebied

Proefsleuven

Sleufnummers
- Zone met overwegend Romeins en volmiddeleeuws

Zone met overwegend late ijzertijd

Zone met overwegend late ijzertijd / vroeg Romeins

Advieszone

Verg.nr. 2014/009

GROUP
MONUMENT

